

Univerzita Hradec Králové  
Pedagogická fakulta  
Katedra sociální pedagogiky

**Elektronický monitorovací systém pro trest  
domácího vězení z pohledu pracovníků Probační a  
mediační služby ČR**

Diplomová práce

Autor: Bc. Kateřina Hynková  
Studijní program: N 7507 Specializace v pedagogice  
Studijní obor: Sociální pedagogika  
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radek Vorlíček, Ph. D.



## Zadání diplomové práce

**Autor:** Bc. Kateřina Hynková

**Studium:** P18K0344

**Studijní program:** N7507 Specializace v pedagogice

**Studijní obor:** Sociální pedagogika

**Název diplomové práce:** **Elektronický monitorovací systém pro trest domácího vězení z pohledu pracovníků Probační a mediační služby ČR**

**Název diplomové práce AJ:** Electronic monitoring system for domestic violence penalties from the point of view of the workers of the probation and mediation service in the Czech Republic

### **Cíl, metody, literatura, předpoklady:**

Diplomová práce přináší celkový pohled na analýzu elektronického monitorovacího systému v rámci trestu domácího vězení. Tato práce podává informace především o současné situaci, související se zavedením elektronického monitoringu odsouzených. Je zde rozebrána činnost Probační a mediační služby ČR, která se věnuje praktické realizaci tohoto alternativního trestu. Součástí diplomové práce je porovnání české právní úpravy trestu domácího vězení s právní úpravou severských zemí. Výzkumnou část této práce tvoří rozhovory s pracovníky Probační a mediační služby ČR, jedná se o kvalitativní metodu zkoumání. Diplomová práce si klade za cíl analyzovat elektronický monitoring v rámci trestu domácího vězení a zjistit další vývoj tohoto nově zavedeného sledování odsouzených. Závěr práce obsahuje úvahy nad problémy současné právní úpravy trestu a návrhy jejich řešení.

ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, 464 s. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9. ZEHR, Howard. Úvod do restorativní justice. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, 48 s. ISBN 80-902998-1-4. BRUCKNEROVÁ, Eva. Postavení a úkoly Probační a mediační služby. Ostrava: Key Publishing, 2007, 136 s. Právo. ISBN 978-80-87071-55-7. LATA, Jan. Účel a smysl trestu. Praha: LexisNexis, 2007, 114 s. Knihovnička LexisNexis. ISBN 978-80-86920-24-5. JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. Praha: Leges, 2009, ^^^svazků. Glosátor. LIEBMANN, Marian. Restorative Justice: How It Works. London: Jessica Kingsley Publishers, 2007. ISBN 9781843100744.

**Garantující pracoviště:** Katedra sociální pedagogiky,  
Pedagogická fakulta

**Vedoucí práce:** Mgr. et Mgr. Radek Vorlíček, Ph.D.

**Oponent:** Mgr. Tereza Raszková

**Datum zadání závěrečné práce:** 6.11.2014

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce Mgr. et Mgr. Radka Vorlíčka, Ph. D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 23. 3. 2020

Bc. Kateřina Hynková

## **Poděkování**

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. et Mgr. Radku Vorlíčkovi, Ph. D. za odborné vedení mé diplomové práce a především za užitečné připomínky, nasměrování a cenné rady, které mi vždy ochotně poskytoval. Také děkuji pracovníkům Probační a mediační služby České republiky za poskytnuté rozhovory a přístup k materiálům nezbytných pro zpracování praktické části této práce.

## **Anotace**

HYNKOVÁ, Kateřina. *Elektronický monitorovací systém pro trest domácího vězení z pohledu pracovníků Probační a mediační služby ČR*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 73 s. Diplomová práce.

Diplomová práce přináší celkový pohled na analýzu elektronického monitorovacího systému v rámci trestu domácího vězení. Tato práce podává informace především o současné situaci, související se zavedením elektronického monitoringu odsouzených. Je zde rozebrána činnost Probační a mediační služby ČR, která se věnuje praktické realizaci tohoto alternativního trestu. Součástí diplomové práce je porovnání české právní úpravy trestu domácího vězení s právní úpravou severských zemí. Výzkumnou část této práce tvoří rozhovory s pracovníky Probační a mediační služby ČR, jedná se o kvalitativní metodu zkoumání. Diplomová práce si klade za cíl analyzovat elektronický monitoring v rámci trestu domácího vězení a zjistit další vývoj tohoto nově zavedeného sledování odsouzených. Závěr práce obsahuje úvahy nad problémy současné právní úpravy trestu a návrhy jejich řešení.

Klíčová slova: Probační a mediační služba České republiky, alternativní tresty, domácí vězení, elektronický monitorovací systém, elektronický monitoring

## **Annotation**

HYNKOVÁ, Kateřina. *Personality and motivation of the perpetrator of criminal act of neglected mandatory alimony*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 73 pp. Master's Thesis.

This Master's Thesis provides an overall view of the analysis of the electronic monitoring system in the context of the house arrest. This work provides information mainly on the current situation related to the introduction of electronic monitoring of convicts. There is discussed the activity of the Probation and Mediation Service of the Czech Republic, which is devoted to the practical implementation of this alternative punishment. Part of the Thesis is a comparison of the Czech legislation of the house arrest with the legislation of the Nordic countries. The research part of this work consists of interviews with the staff of the Probation and Mediation Service of the Czech Republic, it is a qualitative method of investigation. The aim of this Thesis is to analyse electronic monitoring within the framework of the house arrest and to find out further development of this newly introduced monitoring of convicts. The conclusion of the Thesis contains reflections on the problems of the current legal regulation of the sentence and proposals for their solution.

**Keywords:** Probation and mediation service of the Czech Republic, alternative punishments, house arrest, electronic monitoring system, electronic monitoring

# Obsah

Úvod.....	8
1 Probační a mediační služba České republiky .....	10
1.1 Probace a mediace .....	11
1.2 Zákon o Probační a mediační službě České republiky .....	12
1.3 Poslání a cíle .....	13
1.4 Činnosti Probační a mediační služby na poli alternativních trestů.....	14
1.5 Alternativní tresty .....	16
1.5.1 Trest obecně prospěšných prací .....	17
1.5.2 Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce ...	18
1.5.3 Peněžitý trest .....	19
1.5.4 Trest domácího vězení .....	19
1.6 Úředníci a asistenti .....	20
2 Trest domácího vězení .....	22
2.1 Historie trestu .....	23
2.2 Účel a funkce trestu .....	24
2.3 Podmínky a předpoklady uložení trestu .....	24
2.3.1 Poučení o podmínkách výkonu trestu .....	26
2.4 Kontrola trestu .....	27
2.4.1 Namátkové kontroly .....	28
2.4.2 Elektronický monitoring .....	28
3 Elektronický monitorovací systém .....	29
3.1 Historie a význam .....	30
3.2 Technická specifikace.....	31
3.2.1 Náramek BLUtag INT.....	31
3.2.2 Základnová stanice BLUbox.....	33
3.2.3 Komunikátory Pure .....	34
3.2.4 Analyzátor alkoholu TRAC .....	35
3.2.5 Aplikace PureMonitor .....	35
3.2.6 SuperCom Ltd. ....	36
3.3 Organizační zajištění .....	37
3.4 Porovnání se zahraniční právní úpravou .....	37

3.4.1	Elektronický monitorovací systém v ČR .....	38
3.4.2	Elektronický monitorovací systém v evropských zemích.....	39
4	Vlastní kvalitativní výzkumné šetření .....	42
4.1	Výzkumný problém a metody výzkumného šetření .....	42
4.2	Charakteristika respondentů .....	44
4.2.1	Etické aspekty výzkumného šetření .....	45
4.2.2	Analýza dat.....	45
4.3	Prezentace výsledků výzkumného šetření .....	46
4.4	Závěr výzkumného šetření.....	61
	Závěr .....	66
	Seznam použitých zdrojů.....	68
	Seznam použitých zkratk .....	73



## Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám elektronickým monitorovacím systémem pro trest domácího vězení z pohledu pracovníků Probační a mediační služby České republiky. Cílem této práce je analyzovat elektronický monitoring v rámci trestu domácího vězení a zjistit další vývoj tohoto nově zavedeného sledování odsouzených. Výběr tohoto tématu mi nezabral příliš mnoho času. Chtěla jsem se zaměřit na aktuální téma, které mi bude blízké vzhledem k mé profesi. Když jsem se rozhodovala, jaké téma pro svoji diplomovou práci zvolím, pracovala jsem jako asistentka u Probační a mediační služby České republiky, a proto byla moje volba jasná. V tu dobu (září 2018) aktuálně startoval ostrý provoz spuštění elektronického monitoringu do praxe. Měla jsem možnost vidět na živo veškeré vybavení, které bude odsouzeného hlídat a jehož část bude nosit na svojí noze. Začala jsem se o celou problematiku zajímat více do hloubky, protože se jednalo o téma, o kterém často diskutovali ať už odborníci nebo i laická veřejnost.

Na téma ohledně alternativního trestu domácího vězení bylo napsáno již spousty závěrečných prací, avšak téma elektronického monitorovacího systému je téma poměrně nové a dosud se mu nevěnovalo tolik kvalifikačních a odborných prací. I proto to byl další důvod, proč jsem si vybrala právě toto téma. Myslím si, že je důležité se zabývat problematikou alternativních trestů, jelikož vysoce stoupá přeplněnost našich věznic a alternativní tresty tomuto problému mohou zabránit. Tato diplomová práce chce upozornit na aktuálnost zmíněné problematiky.

V teoretické části této práce se zaměřuji na význam Probační a mediační služby České republiky, jakožto organizační složku České republiky, která provádí úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení. Činnosti Probační a mediační služby upravuje zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, kterému se v této práci také věnuji. Tato instituce hraje klíčovou roli v oblasti alternativního trestání. Dále se diplomová práce zaměřuje na představení alternativního trestu domácího vězení a s tím spojený nově zavedený elektronický monitorovací systém. Tento systém hlídá odsouzené při výkonu jejich trestu.

V anotaci této práce uvádím, že budu porovnávat českou právní úpravu tohoto trestu s právní úpravou severských zemí. Zvláště ve skandinávských zemích jsou alternativní formy potrestání pachatelů trestné činnosti běžnou formou justičního trestu. Během psaní této diplomové práce, při hledání vhodných zdrojů a během

výzkumného šetření jsem došla k závěru, že bude daleko přínosnější porovnat českou právní úpravu s právní úpravou některých evropských zemí, protože v některých z těchto zemí funguje elektronický monitorovací systém již spoustu let.

V praktické části, jsem si jako formu výzkumného šetření, zvolila kvalitativní metodu zkoumání. Nejprve jsem si stanovila výzkumný cíl a výzkumné otázky. Cílem diplomové práce je analyzovat elektronický monitoring v rámci trestu domácího vězení a pokusit se zjistit další vývoj tohoto nově zavedeného sledování odsouzených do budoucna. Ze základních výzkumných otázek jsem si stanovila otázky tazatelské, na které mi odpověděli pracovníci Probační a mediační služby České republiky. Tito odborníci na dané téma mi odpověděli formou polostrukturovaných rozhovorů na stanovené tazatelské otázky. Pomocí těchto odpovědí jsem došla k určitým závěrům a cílům.

Závěrečná část diplomové práce je zaměřena na stručné shrnutí. Při vypracování této diplomové práce byly použity také interní materiály a manuály Probační a mediační služby České republiky.

Tato diplomová práce by měla být přínosem všem, které uvedená problematika zajímá, nebo se jich třeba nějakým způsobem přímo dotýká, ať už jí znají z vlastní zkušenosti, příbuzenských vztahů, vztahů z okolí, nebo se pouze chtějí dozvědět více o tomto nově zavedeném sledování odsouzených.

## 1 Probační a mediační služba České republiky

Dle Matouška, Kodymové a Koláčkové je Probační a mediační služba České republiky relativně mladou institucí v systému justice. Vznik a rozvoj této instituce byl ovlivněn širšími společensko – politickými souvislostmi vývoje naší země. Významná byla tradice sociální práce spolu s pomáhajícími profesemi. Klíčový rok pro vývoj této instituce byl rok 1989. Jednalo se o vývoj trestní politiky, přičemž pozornost byla věnována převážně vězeňskému systému, rozšíření druhů trestů i opatření a posílení postavení poškozeného v trestním řízení. Jednalo se o celkovou reformu a humanizaci justice. V roce 1994 založili studenti a učitelé z katedry sociální práce na FF UK Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici. Toto sdružení se stalo významnou platformou k realizaci aktivit a projektů, které přispěly k zakotvení probace a mediace v naší zemi a ovlivnily její stávající podobu (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005, str. 287 – 288).

Probační a mediační služba České republiky provádí úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení. Dle Svatoše tato instituce usiluje o zprostředkování účinného a pro společnost prospěšného řešení konfliktů, které jsou spojeny s trestnou činností. Co se týká výkonu alternativních trestů, zajišťuje tato instituce efektivnost a důstojný výkon těchto trestů. Zároveň usiluje o ochranu společnosti a prevenci kriminality. Všechny tyto činnosti jsou poskytovány v souladu s principy restorativní justice a vychází ze součinnosti sociální práce a trestního práva. Jedná se tedy o multidisciplinární profesi (Svatoš, 2016, str. 58).

Zehr definuje restorativní justici jako „*proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky*“ (Zehr, 2003, str. 26).

Probační a mediační služba je ve většině vyspělých zemí nedílnou součástí trestní justice. Ke vzniku této instituce vedla skutečnost, že většina alternativních trestů vyžaduje působení kvalifikovaných pracovníků, kteří by v praxi co nejúčinněji zajišťovali co nejefektivnější výkon. Od 1. 1. 2001 vzešel v platnost nový zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě České republiky, který by měl ve vztahu k soudům a státním zastupitelstvím plnit některé významné asistenční úkoly. Mezi tyto úkoly patří především probace a mediace. Dle Vetešky se probací rozumí

dohled nad obviněným, odsouzeným či propuštěným. Probace slouží také jako kontrolní mechanismus výkonu alternativních trestů (Veteška, 2015, str. 156 – 157). Objasněním pojmů probace a mediace se věnuji v následující kapitole.

## 1.1 Probace a mediace

Probace je slovo pocházející z latiny a znamená ověřování nebo zkoušení. Jedná se o kontrolu vedení řádného života pachatele a plnění uložených přiměřených povinností a omezení. Pro odsouzeného to poté může znamenat zdržet se užívání omamných a psychotropních látek a alkoholu. Probační úředník odsouzenému pomáhá vytvářet vhodné podmínky pro reintegraci do společnosti a zároveň se ho snaží motivovat k řešení problémů, které souvisejí s trestnou činností. Zároveň mu nabízí nezbytnou pomoc při řešení obtížných životních situací, případně se snaží poskytnout kontakt na další spolupracující organizace. Nedílnou součástí dohledu jsou osobní namátkové návštěvy pracovníka probační služby v místě bydliště odsouzeného (Probační a mediační služba, online).

Jak říká Ščerba, probace znamená organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným. Jedná se o kontrolu výkonu trestů, které nejsou spojeny s odnětím svobody, tedy s výkonem alternativních trestů. Probace zahrnuje také působení na obviněného, obžalovaného nebo odsouzeného ve smyslu vedení řádného života, kdy cílem je obnovit narušené společenské vztahy. Mediací se rozumí zprostředkování kontaktu mezi obviněným a poškozeným (mezi pachatelem trestného činu a jeho obětí) za účelem mimosoudního řešení jejich sporu. Tato činnost by měla vést k urovnání konfliktního stavu. Mediace je vykonávána v souvislosti s trestním řízením. Mediace může být provedena pouze s výslovným souhlasem jak obviněného tak i poškozeného. Bez tohoto souhlasu nemůže být mediace provedena. Pokud by tato akce byla vyvíjena proti vůli některé ze stran konfliktu, celá mediace by v postatě postrádala smysl (Ščerba, 2011, str. 352 – 354).

V odborných publikacích najdeme různé definice mediace. Veteška definuje mediaci jako nejrozšířenější a nejznámější metodu, která využívá všech osvědčených a komunikačních technik k co nejefektivnějšímu ukončení konfliktu. Tato metoda využívá nezávislou třetí osobu tzv. mediátora, který pomáhá dvěma znepráteným stranám dosáhnout dohody a pomáhá jim vytvořit rámec problému. Zároveň pomáhá strukturovat vyjednávání a rozpoznat vzájemné zájmy obou stran. Strany se

s mediátorem mohou setkat společně nebo odděleně. Nejčastěji však mediace probíhá za přítomnosti obou stran konfliktu. Mediátor nemá právo konfliktní strany do ničeho nutit. Strany si o svém sporu rozhodují samy a to dobrovolně a svobodně a kdykoliv mohou mediační setkání ukončit. Dobrý mediátor však navrhuje jednotlivé kroky v celém procesu mediace tak, aby se vyjednávání zneprátených stran ubíralo požadovaným směrem (Veteška, 2015, str. 81 - 82).

Veteška dále uvádí, že mediace se v evropských zemích běžně využívá již řadu desetiletí. V zahraničí je uznávána jako důležitá metoda alternativního řešení sporů. V České republice si mediace začala získávat své místo až po roce 1989, kdy její význam začal růst. Smyslem mediace je dospět k oboustranně vyvážené dohodě, a to co nejrychlejší a především pro obě strany co nejpříjemnější cestou. Pro obě strany v konfliktu to znamená, že v tomto způsobu vyjednávání mohou pouze získat, nikoliv ztratit. Za klíčové přednosti mediace považujeme dobrovolnost, spolupráci, rychlost, kontrolovatelnost, důvěrnost, informovanost a nestrannost (Veteška, 2015, str. 104 – 107).

## **1.2 Zákon o Probační a mediační službě České republiky**

Probační a mediační služba České republiky (dále jen PMS ČR) je zřízena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Jedná se o organizační složku státu, která v případě potřeby úzce spolupracuje se státními orgány a dalšími institucemi. Úkoly PMS ČR plní v rámci jednotlivých středisek v pracovním poměru zaměstnanci státu ve funkcích úředníků a asistentů. V čele PMS ČR stojí v současné době ředitelka PhDr. Andrea Matoušková, která zajišťuje chod PMS ČR po stránce personální, organizační, hospodářské, materiální a finanční. Ředitele PMS ČR jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Tím je v současné době Mgr. Marie Benešová. Dle tohoto zákona se PMS ČR zřídila z důvodů, aby prováděla úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení. V tomto zákoně najdeme informace ohledně zřízení, organizaci a činnosti PMS ČR. Dále jsou zde uvedeny informace, které definují postavení probačních úředníků a asistentů a také jejich práva a povinnosti. Tento zákon se věnuje také státní správě PMS ČR (zákon o Probační a mediační službě).

Dle Matouška, Kodymové a Koláčkové bylo dalším významným krokem přijetí zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy

a o soudnictví ve věcech mládeže. Tento zákon nabyl účinnosti od 1. 1. 2004 a byl jím upraven postup při řešení provinění, kterého se dopustili pachatelé mladší osmnácti let. Tímto zákonem byla PMS ČR svěřena rozsáhlá kompetence v oblasti přípravy, uložení a zajištění výkonu tzv. opatření a to jak výchovných, ochranných i trestních (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005, str. 289).

### **1.3 Poslání a cíle**

Matoušek, Kodymová a Koláčková říkají, že posláním PMS ČR je přispívat k naplnění trestní spravedlnosti a to především vytvářením podmínek pro uplatnění alternativních postupů v trestním řízení. Probační a mediační služba České republiky svými činnostmi usiluje o urovnání konfliktních stavů a obnovení respektu k právním normám. Součástí poslání je také prevence, tedy zamezení tomu, aby u odsouzeného nedocházelo k opakování trestné činnosti. Autoři dále hovoří o činnostech, které směřují k tomu, aby byly naplněny tři základní cíle PMS ČR. Mezi tyto cíle patří integrace obviněného, participace poškozeného a ochrana společnosti. Integrací se rozumí začlenění obviněného do života společnosti bez dalšího páchaní trestné činnosti a porušování zákonů. Integrace je proces, který usiluje o obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti. Participace poškozeného znamená zapojení poškozeného do celého procesu odškodnění a obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry v právní systém. Ochranou společnosti se poté rozumí zajištění uložených alternativních trestů a opatření (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005, str. 286).

Štěrba říká, že cílem PMS ČR je vytváření podmínek pro zvládnání nárůstu kriminality a řešení konfliktů, které není možné řešit běžnými formami trestní represe. PMS ČR může přispět zejména v prevenci trestné činnosti a s tím související ochranou společnosti. Dále může přispět k zefektivnění a zjednodušení soudního řízení. PMS ČR zvyšuje účinnost trestních sankcí a posiluje aktivní roli poškozeného v trestním řízení a v účinnějším dosažení jeho hmotné i morální satisfakce. Zároveň dochází k úspoře finančních prostředků, které by jinak byly vynaloženy za klasické soudní řízení nebo na provoz vězeňských zařízení. Téma alternativních způsobů řešení trestních případů je významnou prioritou Evropské Unie a Rady Evropy (Štěrba, 2007, str. 129).

#### 1.4 Činnosti Probační a mediační služby na poli alternativních trestů

Činnosti PMS ČR vycházejí z restorativního pojetí spravedlnosti. Zehr uvádí následující: „*Pojem restorativní justice (z anglického restore – obnovit, navrátit do původního stavu) je označení, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky*“ (Zehr, 2003, str. 26). Gohar a Zehr doplňují: „*Some victims and victim advocates react negatively to restorative justice because they have the impression that the goal of such programs is to encourage or even coerce them to forgive or reconcile with offenders*“<sup>1</sup> (Gohar, Zehr, 2003, str. 6).

Ščerba uvádí, že efektivita sankcionování pachatelů trestných činů je vystavena časté kritice společnosti. Existují názory, že uvěznění pachatele neplní základní cíl, kterým je redukce kriminality, ale v určitém směru spíše kriminalitu produkuje a posiluje, protože odsouzený pobývá ve vysoce kriminogenním prostředí. Každodenní setkávání s ostatními vězni, z nichž má řada bohatou kriminální minulost, vede k tomu, že se odsouzený spíše přiučí páchání další trestné činnosti. V takovém to případě můžeme hovořit o krizi trestu odnětí svobody, kdy se prostředí věznice může pro odsouzeného stát prostředím přirozeným. Nepodmíněný trest odnětí svobody vykazuje takřka minimální výchovný účinek. Odsouzený je ve věznici společně s dalšími odsouzenými a po jeho propuštění je velmi těžké, někdy až nemožné, aby se odsouzený znovu zapojil do vedení řádného života a aby se nevrátil k páchání trestné činnosti. Další nevýhodou nepodmíněného trestu odnětí svobody je vytržení odsouzeného z jeho přirozeného sociálního prostředí. V tomto případě dochází k přetrhání pozitivních sociálních vazeb a to zejména s jeho rodinou. Může dojít k rozpadu rodiny, narušeny mohou být také přátelské vztahy nebo vztahy pracovní, kdy odsouzený přijde o své zaměstnání, pokud před odsouzením nějaké měl. Je důležité také zmínit, že uvězněná osoba získá od svého okolí nálepku „kriminálníka“ tzv. efekt stigmatizace neboli nálepkování. Tento stigmatizační efekt se prohlubuje a výrazně ztěžuje odsouzenému návrat do společnosti. Celkově může

---

<sup>1</sup> Volně přeloženo: Některé oběti a obhájci obětí reagují na restorativní spravedlnost negativně, protože mají dojem, že cílem takových programů je povzbudit nebo dokonce donutit oběť, aby se s pachatelem usmířila a odpustila mu.

pobyt ve vězení vést k pocitům méněcennosti, otrlosti, apatii a citové chladnosti (Ščerba, 2011, str. 19 – 21).

Podle Černíkové se uvězněním chápe úplné zbavení svobody, což je pro pachatele trestného činu trestem samo o sobě. Proto existují určité zásady, které bychom měli vynaložit, aby byly podmínky věznění pro pachatele přijatelnější a ještě více se jeho psychický stav nezhoršoval. Měli bychom zajistit životní podmínky slučitelné s lidskou důstojností, dále snižovat na minimum škodlivé účinky vězeňského pobytu a rozdíly mezi životem ve vězení a na svobodě. Také je důležité udržet a posilovat vztah mezi vězni a členy jejich rodiny nebo umožnit vězněným, aby si mohli zlepšovat svoje znalosti, schopnosti a dovednosti a tím rozšířit možnosti společenské integrace po propuštění na svobodu (Černíková, 2008, str. 56 – 57).

Seznam všech trestů, které je možné v České republice uložit, nabízí § 52 odstavec 1 trestního zákoníku. Za spáchané trestné činy může soud uložit odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání, ztrátu vojenské hodnosti a vyhoštění (trestní zákoník, § 52).

Příručka základních principů a slibných postupů alternativ k uvěznění říká: *„Authorities must continually review the various strategies adopted to implement alternatives. One approach is to set deadlines for specific benchmarks so that they can celebrate success and take note of failures. Where benchmarks are not met, they should take swift remedial action. They must ensure alternatives are implemented correctly to maintain their credibility. They should pay attention to motivating offenders to take part in community sentences, not just in order to avoid imprisonment but as an opportunity to make life better for themselves. Community support for alternatives will help produce a climate of cooperation and mutual trust where this can best be done“*<sup>2</sup> (UNODC, 2007, str. 77).

---

<sup>2</sup> Volně přeloženo: Orgány musí neustále posuzovat různé strategie, přijaté k zavedení alternativ. Jedním z přístupů je stanovit lhůty pro konkrétní referenční hodnoty, aby mohly oslavit úspěch a zaznamenat selhání. Nejsou-li standardy splněny, měly by podniknout rychlá nápravná opatření. Musí zajistit, aby byly alternativy správně implementovány, aby byla zachována jejich důvěryhodnost. Také by měly věnovat pozornost motivaci pachatelů, aby se účastnili alternativních trestů, a to nejen proto, aby se vyhnuli trestu odnětí svobody, ale i jako příležitost lepšího života pro sebe. Podpora alternativ Společenství pomůže vytvořit atmosféru spolupráce a vzájemné důvěry tam, kde je to nejlépe možné.



## 1.5 Alternativní tresty

Nevřala říká, že trest odnětí svobody má negativní dopady nejen na odsouzeného ale i na jeho širší sociální okolí a z tohoto důvodu, všude tam, kde je to možné, by se měl soud přiklánět k ukládání alternativních trestů (Nevřala, 2005, str. 18). Hanuš dodává: „*Zvláště ve skandinávských zemích, ale i například v Nizozemí, Dánsku, Islandu a v Kanadě, jsou alternativní formy potrestání viníků již běžnou formou justičního trestu*“ (Hanuš, 2005, str. 75).

Dle Mařádka je termín prizonizace používán pro souhrnné označení všech negativních jevů, které na odsouzené působí během výkonu trestu odnětí svobody. Jedná se o proces postupného přizpůsobování se způsobu života ve věznicí. Odsouzený se postupně adaptuje na vnitřní organizaci a na zjednodušenou formu života ve vězeňském zařízení. Především odsouzení, kteří tráví ve vězení delší dobu, pojmají vězení za vlastní životní způsob a v jiném prostředí by bez problémů nedokázali žít. Odsouzený zároveň přejímá hodnoty, postoje, názory a normy chování, které se v neformálních skupinách odsouzených vytvářejí. Extrémní prizonizace může vést ke vzniku silně deformované osobnosti, která stojí na počátku páchání další trestné činnosti (Mařádek, 2000, str. 38 – 39).

Jak uvádí Černíková a Makariusová, uvěznění pachatele trestného činu do vězení může velmi negativně působit na jeho psychiku. Vězení má na odsouzeného spoustu negativních dopadů. Pro mnoho pachatelů se stává dlouhodobý pobyt ve vězení spouštěčem pro nastartování dráhy vedoucí ke zdokonalování trestné činnosti. Z tohoto důvodu společnost hledá nové, efektivnější způsoby zacházení s pachateli trestných činů ať už z humanitních, ekonomických či pragmatických důvodů. V nedaleké minulosti byla trestu odnětí svobody přiřazena dominantní role, ostatním trestům, tedy trestům, které nejsou spojeny s odnětím svobody, byla přiřazena role druhořadá. Tato trestně represivní politika nepřinesla mnoho pozitivních výsledků, a proto začala být posilována tendence užívání i jiných druhů trestů (Černíková a Makariusová, 1996, str. 108 – 110).

První myšlenky, které byly orientovány na hledání alternativních trestů k trestu odnětí svobody, se objevily již v roce 1976. V letech 1980, 1985 a 1990 proběhly různé kongresy OSN, které se zabývaly problematikou alternativních trestů. V roce 1985 byla na kongresu OSN v Miláně přijata rezoluce o snížení vězeňské populace, o alternativách trestu odnětí svobody a o společenské reintegraci pachatelů. Na tomto kongresu bylo zároveň doporučeno intenzivní zkoumání spolehlivých alternativ,

kteře nejsou spojeny s odnětím svobody. Další konané kongresy se poté zaměřily na snižování negativních účinků trestu odnětí svobody (Černíková a Makariusová, 1996, str. 110).

Mařádek vymezuje alternativní tresty jako tresty, které nejsou spojeny s odnětím svobody. Můžeme se setkat také s názvem alternativní trestně právní sankce. Tyto alternativní trestně právní sankce nabývají na významu z mnoha důvodů, protože oproti alternativním trestům má výkon trestu odnětí svobody svá specifická rizika. Na výkon tohoto trestu je kladena vysoká finanční náročnost, resocializace pachatele nemusí být úspěšná a může dojít k poškození osobnosti vězně. Z těchto důvodů se přistupuje spíše k ukládání alternativních trestů. V souvislosti s alternativními tresty se používají pojmy jako je depenalizace, což znamená nahrazení trestu odnětí svobody jinými sankcemi. Dalším souvisejícím pojmem je diverze, což je odklon, možnost volby pachatele mezi trestně právní sankcí a jinou sankcí, která neznámá uvěznění. Nejtypičtějším alternativním trestem je tzv. probace (dohled), při kterém probační úředník vykonává kontrolu nad pachatelem, který není uvězněn, ale musí respektovat omezení, která mu byla soudem uložena. Jedná se například o kontrolu zákazu vycházení s čímž je spojeno omezení pobytu v určitém čase a na určitém místě, dále zákaz pití alkoholu a užívání jiných psychotropních a omamných látek nebo příkaz k finančnímu vyrovnání se pachatele s jeho obětí (Mařádek, 2000, str. 8 – 9).

### **1.5.1 Trest obecně prospěšných prací**

Obecně prospěšné práce (dále OPP) patří mezi alternativní tresty. Za spáchání přečinu může tento trest uložit soud a to v rozsahu 50 – 300 hodin u dospělých osob a 50 – 150 hodin u mladistvých. Práce je vykonávána ve prospěch obcí a jiných obecně prospěšných institucí. Jakmile je trest OPP vykonán a pachatel odpracuje plný počet hodin, které mu byly soudem uloženy, hledí se na tohoto pachatele jako by nebyl odsouzen a v trestním rejstříku je záznam o trestu OPP vymazán. Kontrolu výkonu trestu OPP provádí PMS ČR (informační materiál PMS ČR).

Odsouzený má během výkonu trestu obecně prospěšných prací svá práva ale zároveň i povinnosti. Mezi jeho právo patří například to, že se může podílet na výběru organizace, ve které bude svůj trest vykonávat. Dalším právem odsouzeného je to, že může požádat soud o přerušlení nebo dokonce i odložení výkonu trestu ze zdravotních případně jiných závažných důvodů. Povinností odsouzeného je, že

uloženou práci musí vykonávat osobně, bezplatně, ve svém volném čase a svůj trest musí vykonat nejpozději ve lhůtě jednoho roku ode dne, kdy soud výkon trestu nařídil. Odsouzený musí být během výkonu trestu v kontaktu a spolupracovat s PMS ČR. Probačního úředníka musí včas informovat o změnách, které se výkonu trestu týkají, jako je například změna bydliště či zaměstnání nebo pracovní neschopnost odsouzeného. Mezi velkou výhodou trestu OPP patří to, že pachatel trestného činu může svůj trest vykonávat na svobodě, což přináší spoustu možností jako například to, že bude mít větší šanci uplatnit se na trhu práce díky výmazu z rejstříku trestů poté, co svůj trest vykoná (informační materiál PMS ČR).

Jak uvádí Černíková a Makariusová od roku 1995 zaujímá v České republice trest obecně prospěšných prací druhé místo mezi všemi nejčastěji ukládanými alternativními tresty. Tento trest může soud uložit v případě, že odsuzuje pachatele za trestný čin, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, to znamená, že tento trest se uplatňuje u pachatelů méně závažné trestné činnosti. Soud zároveň přihlíží k povaze spáchaného trestného činu a možnosti nápravy pachatele. Pro uložení tohoto trestu je podstatnou podmínkou pachatelův zdravotní stav. Trest OPP může být uložen jako samostatný trest nebo může být uložen i vedle jiného trestu. Nelze ho však uložit vedle trestu odnětí svobody. Pokud dojde k tomu, že pachatel během výkonu tohoto trestu nevede řádný život nebo ve stanovené době nevykoná uložený trest v plné výši, přemění soud trest OPP na trest odnětí svobody. Každá neodpracovaná hodina se přeměňuje na jeden den ve výkonu trestu odnětí svobody (Černíková, Makariusová, 1996, str. 115).

### **1.5.2 Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce**

Jedná se o alternativní trest, který je určen pachatelům, kteří se dopustili úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou určité akce. Ukládání a výkon tohoto trestu je upraven v zákoně č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku v § 76 a § 77, s účinností od 1. 1. 2010. V rámci tohoto trestu je klíčová spolupráce s Policií České republiky a organizátorů zakázaných akcí. Pro odsouzeného tento trest znamená zákaz účastnit se soudem stanovených akcí. Během výkonu tohoto trestu má odsouzený povinnost spolupracovat s probačním úředníkem a vykonávat stanovené programy sociálního výcviku a převýchovy. Probační úředník spolupracuje s pracovníkem Policie České republiky, který se zabývá problematikou diváckého

násilí a zároveň působí v oblasti vyšetřování kriminality, která je spojena s extremistickými projevy chování. Povinností probačního úředníka je pravidelně informovat soud ohledně průběhu trestu zákazu vstupu prostřednictvím zpráv (Probační a mediační služba České republiky, online).

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 76, odstavec 1 říká: „*Soud může uložit trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce až na deset let, dopustil-li se pachatel úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou takovéto akce*“ (trestní zákoník, § 76, odstavec 1).

### **1.5.3 Peněžitý trest**

Dle Hanuše se jedná o finanční trest, při jehož uložení je brán ohled na sociální a ekonomickou situaci odsouzeného. Tresty se mohou pohybovat v rozhraní od několika tisíc až do několika miliónu korun. Odsouzený má možnost řešit tento trest formou pravidelných splátek. Tato forma potrestání je v České republice všeobecně známá (Hanuš, 2005, str. 75).

Výměru peněžitého trestu upravuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 68. „*Peněžitý trest se ukládá v denních sazbách a činí nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb. Denní sazba činí nejméně 100 Kč a nejvíce 50000 Kč. Počet denních sazeb soud určí s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu. Výši jedné denní sazby peněžitého trestu stanoví soud se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele. Přitom vychází zpravidla z čistého příjmu, který pachatel má nebo by mohl mít průměrně za jeden den.*“ Trestní zákoník dále říká, že soud neuloží peněžitý trest v případě, je-li zřejmé, že by byl nedobytný. Zároveň všechny zaplacené částky tohoto trestu připadají státu (trestní zákoník, § 68).

### **1.5.4 Trest domácího vězení**

Trest domácího vězení (dále TDV) je jedním z alternativních trestů, jehož výkon je vykonáván na svobodě. Výhodou tohoto trestu je, že zachovává pachateli rodinné, ekonomické a další jiné sociální vazby. Soud může tento trest uložit až na dobu dvou let v případě, že pachatel učiní písemný slib, že se bude ve stanovené době zdržovat v určeném obydlí a že při výkonu tohoto trestu poskytne potřebnou součinnost, která pro něho ze zákona vyplývá. Kontrolu tohoto trestu provádí PMS ČR. Do roku 2018 prováděli probační úředníci tuto kontrolu formou osobních

namátkových návštěv v obydlí pachatele. Od podzimu 2018 konkrétně od září 2018 je kontrola tohoto trestu prováděna pomocí elektronického monitorovacího systému (informační materiál PMS ČR).

Jako u každého trestu, tak i u trestu domácího vězení má pachatel určitá práva ale i povinnosti. Mezi jeho práva v průběhu domácího vězení patří to, že může při výkonu tohoto trestu chodit do svého zaměstnání, pravidelně navštěvovat bohoslužby, docházet na nutná léčení a s tím související úkony. Odsouzený má také právo požádat soud o změnu místa a doby výkonu domácího vězení. Tento důvod však musí být doložen. V důsledku hospitalizace, zdravotních nebo rodinných důvodů může odsouzený požádat soud o přerušování výkonu trestu. Vždy se však musí jednat o závažné důvody. Mezi povinnosti odsouzeného patří zdržovat se v soudem stanovené době na určeném místě, přičemž tato doba zahrnuje jak pracovní dny, tak i soboty, neděle a svátky. Odsouzený musí také během celého výkonu trestu domácího vězení spolupracovat s pracovníky PMS ČR. V rámci kontroly tohoto trestu musí odsouzený umožnit vstup do svého obydlí a na požádání prokázat svojí totožnost. Probační úředníci také musí informovat o aktuálních osobních poměrech a jejich změnách, pokud se tyto změny týkají jeho bydliště, zaměstnání nebo sociální situace (informační materiál PMS ČR).

## 1.6 Úředníci a asistenti

Jak říká Matoušek, Kodymová a Koláčková: „*Dalším významným mezníkem v rozvoji probace a mediace bylo usnesení vlády č. 341 z roku 1994, na základě kterého byla k 1. 1. 1996 na soudech zřízena místa probačních úředníků*“ (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005, str. 288). Odbornými pracovníky středisek PMS ČR jsou probační úředníci a probační asistenti. Tyto dvě profese jsou upraveny zákonem o Probační a mediační službě č. 257/2000 Sb. Postavení probačních úředníků a asistentů je definováno v § 6. Tento paragraf říká, že se pracovní poměr těchto úředníků řídí zákoníkem práce. Úředníci i asistenti jsou povinni se průběžně vzdělávat a prohlubovat odborné znalosti. Zákon definuje probačního úředníka a probačního asistenta následovně: „*Úředník Probační a mediační služby musí být bezúhonný a svéprávný a musí mít vysokoškolské vzdělání v oblasti společenskovední získané ukončením studia v magisterském studijním programu a odbornou zkoušku, kterou mu středisko umožní vykonat po absolvování základního kvalifikačního*

*vzdělání pro úředníky Probační a mediační služby. Asistentem Probační a mediační služby se může stát bezúhonná fyzická osoba starší 21 let, která je svéprávná a získala středoškolské vzdělání v oblasti společenskovědní“ (zákon o Probační a mediační službě).*

Dle Matouška, Kodymové a Koláčkové pracují úředníci a asistenti PMS ČR s cílovou skupinou, kterou jsou osoby, které se dostaly do konfliktu se zákonem. Jedná se o pachatele trestných činů neboli obviněné klienty. Tito pracovníci pracují jak s dospělými pachateli, mladistvými ale i pachateli mladšími 15ti let, které se dopustili činu, který se u právně odpovědných osob pokládá za trestný. Do cílové skupiny osob, se kterými pracují probační úředníci a asistenti patří také osoby, které byly trestným činem poškozeny. U těchto osob se používá termín poškozený klient. Okruh poškozených, kteří se mohou stát klienty, není nijak omezený. Důležitý je však jejich souhlas se spoluprací s PMS ČR. Probační úředníci a asistenti poškozeným poskytují základní psychosociální pomoc a informace, které jsou významné pro průběh trestního řízení (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005, str. 284 - 285).

Probační úředníci i probační asistenti nepracují pouze s pachatelem trestného činu ale také s poškozeným či s obětí. Navázání spolupráce s poškozeným či s obětí trestného činu je nedílnou součástí jejich práce. Tato spolupráce s obětí a pachatelem směřuje k nápravě vtažů, které byly trestným činem narušeny včetně náhrady škody vzniklé během trestné činnosti. Od prvního kontaktu s pachatelem se probační úředník zajímá o jeho postoj k oběti. Zajímá se o jeho stanovisko k náhradě škody a o jeho aktuálních možnostech vzniklou škodu uhradit (Probační a mediační služba, trest domácího vězení, online).

## 2 Trest domácího vězení

Trest domácího vězení (dále TDV) byl zaveden 1. 1. 2010 novým trestním zákoníkem a rozšiřuje tak škálu alternativních trestů. Alternativní tresty lze ukládat dospělým pachatelům za spáchané trestné činy nebo pachatelům mladistvým za spáchaná provinění. Ačkoliv se to nemusí zdát, jedná se o druhý nejpřísnější trest, který stojí hned za trestem odnětí svobody. Podmínkou pro uložení tohoto trestu musí být písemný slib odsouzeného, že se ve stanovené době bude zdržovat ve svém bydlišti na adrese, kterou musí sdělit a že při výkonu kontroly trestu probačním úředníkem poskytne potřebnou součinnost. Soud může uložit tento trest v maximální výměře až na dva roky. V extrémních případech přeměny některého z jiných trestů až na pět let. Odsouzený je povinen uhradit náklady spojené s výkonem TDV, jejich výši upravuje Ministerstvo spravedlnosti svojí vyhláškou. Každé maření výkonu TDV sděluje probační úředník soudu. Je to jeho zákonná povinnost. Pokud odsouzený maří výkon tohoto trestu, rozhodne soud o přeměně zbytku nevykonaného TDV v trest odnětí svobody. Na tomto základě může soud rozhodnout o výkonu zbytku nevykonaného trestu. Ukládání a výkon TDV upravuje trestní zákoník § 60 a § 61 zákona č. 40/2009 Sb. a v trestním řádu § 334 a) až § 334 g) zákona č. 140/1961 Sb. (Probační a mediační služba, trest domácího vězení, online).

Průvodce pro pachatele, kterým je uložen trest domácího vězení, definuje tento trest, jako jeden z alternativních trestů, což znamená, že se jedná o trest, který je vykonáván na svobodě. Soud může tento trest uložit až na dobu dvou let a to pouze tehdy, když pachatel písemně slíbí, že se bude ve stanovené době zdržovat v určeném bydlišti. Zároveň musí pachatel slíbit, že během výkonu tohoto trestu poskytne potřebnou součinnost, která pro něho ze zákona vyplývá. TDV sice omezuje osobní svobodu pachatele, ale zároveň mu zachovává rodinné, ekonomické a ostatní sociální vazby. Soud může společně s domácím vězením uložit pachateli i jiná omezení, například zákaz navštěvovat určená místa nebo kontaktovat některé osoby. Zároveň může uložit povinnost podrobit se testování na zjištění přítomnosti drog v těle. Kontrolu TDV provádí PMS ČR (Trest domácího vězení, informační materiál PMS).

Podle Jelínka představuje TDV kompromis mezi ponecháním pachatele na svobodě a jeho uvězněním v rámci uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody (Jelínek, 2009, str. 105). Hanuš dodává, že se jedná o trest, při kterém je odsouzený na určitou dobu „označen“ elektronickým zařízením, které nelze násilně sejmout.

Tento přístroj je trvale napojen na přijímač a vysílá momentální geografickou pozici odsouzeného. Odsouzenému je následně určena poloha, ve které se může pohybovat. Nejčastěji se jedná o prostor mezi domovem a zaměstnáním odsouzeného. Pokud odsouzený porušuje podmínky tohoto trestu a vyskytuje se v jiném než v povoleném prostoru, hrozí mu zatčení a přeměna TDV na trest odnětí svobody (Hanuš, 2005, str. 75 – 76).

## 2.1 Historie trestu

Lyons uvádí, že trest existuje stejně dlouho, jako existuje lidská společnost. V dávných společnostech soudila provinilce skupina a kriminální čin byl považován za nebezpečný pro celou komunitu. S rozšiřováním osídlení se začaly uplatňovat státní tresty. Kriminální činy se lišily stejně jako společnosti, které je definovaly. V 18. století se v Evropě skončilo se soudním mučením. Hlavním a převážně jediným způsobem trestu za vážné zločiny se stalo uvěznění. Tělesné tresty a trest smrti se přestaly používat a v mnoha případech byly zrušeny. Z tohoto důvodu začaly narůstat počty osob uvězněných ve vězení a do určité míry se začal klást důraz na nápravu odsouzených. Ačkoliv byly nevýhody věznění zřejmé, nebylo možné najít jinou alternativu (Lyons, 2004, str. 7 – 8).

Lyons dále uvádí, že i v současné době stále převládá takovéto pojetí trestného činu, avšak v průběhu vývoje společnosti stále dochází k určitým změnám. Například dnes již nedochází k upalování lidí na hranicích. V celé historii trestu však k příliš významným změnám nedošlo, jelikož lidské instinkty a motivy se v zaznamenané historii příliš nezměnily. Trest i nadále ve své podstatě představuje kombinaci jakési odplaty, zneschopnění a odstrašení (Lyons, 2004, str. 183).

Zákon č. 117/1852 ř. z. říká, že věznění se zpravidla rozdělovalo na dva hlavní stupně. První stupeň se označoval slovem vězení a znamenalo zavření ve věznici bez želez. Odsouzený si mohl obstarat výživu buď z vlastních prostředků, nebo pomocí svých blízkých. Bylo na jeho rozhodnutí, zda chtěl být zaměstnaný či nikoliv. Vězení druhého stupně bylo označováno za tzv. tuhé vězení. I v tomto typu vězení byl odsouzený bez želez, avšak strava a práce mu byla poskytována podle zvláštních předpisů. Zároveň nebylo odsouzenému dovoleno se s nikým scházet bez přítomnosti dozorce a nemohl s nikým komunikovat v jazyce, kterému dozorce nerozuměl. Co se týká historického vývoje trestu domácího vězení, hovoří zákon o zločinech,



přečinech a přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, v § 246 ohledně vězení domácím, následovně: „*Kromě těchto dvou stupňů vězení uznáno býti může také na vězení domácí buď jen na přípověď odsouzenec, že se nevzdálí, anebo tak, že se mu postaví stráž. Vězením domácím zavazuje se odsouzenec, že se pod nižádnou záminkou z domu nevzdálí pod trestem, že by ostatní čas vězení přestáti musil ve věznici veřejné.*“ Následně § 247 hovoří o nejdelší a nejkratší době vězení. „*Zpravidla trvá nejkratší vězení čtyřadvacet hodin (§ 260 a 267), nejdelší šest měsíců*“ (Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, online).

Dle Nevřali je v zájmu celé společnosti, aby trestnou činnost páchalo co nejméně lidí, a s tím souvisí i co nejmenší počet trestaných osob. Je potřebné dělat vše pro to, aby bylo co nejméně těch, kteří budou muset být potrestáni, protože každý trest má své žádoucí i nežádoucí důsledky (Nevřala, 2005, str. 16).

## **2.2 Účel a funkce trestu**

Trest domácího vězení je vnímán jako omezení osobní svobody. Vliv vazby na odsouzeného popisuje Zeman následovně: „*Je třeba mít na zřeteli, že výkon vazby může u některých osob, u nichž by jinak bylo možno předpokládat nápravu a následně řádný život, vyvolat negativní následky, ať již v podobě nadměrného psychického utrpení nebo i kriminální infekce. Prostředí výkonu vazby bývá označováno za náročnější na odolnost umístěné osoby, než prostředí výkonu samotného trestu odnětí svobody*“ (Zeman, 2010, str. 10).

Účel a funkce trestu domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v místě svého bydliště a to ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den. Co se týká ostatních dnů, ty jsou stanovené soudem tak, aby výkon TDV nebránil zaměstnání odsouzeného, potřebné lékařské péči či účasti na bohoslužbách i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna. Odsouzenému pachateli trestného činu mohou být také soudně uloženy přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti, které směřují k tomu, aby vedl řádný život nebo aby nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil (Probační a mediační služba, trest domácího vězení, online).

## **2.3 Podmínky a předpoklady uložení trestu**

Tento odstavec vymezuje podmínky a předpoklady, za kterých je možné trest domácího vězení uložit. Až na dvě léta může být tento trest uložen a to vzhledem

k závažnosti spáchaného přečinu na osobě a poměrům pachatele. Jako samostatný trest i vedle jiného trestu může být uložen v případě, že je důvodné, že postačí uložení tohoto trestu a pachatel dá písemný slib, že bude plnit parametry tohoto trestu. Zároveň může být trest domácího vězení uložen jako trest samostatný, pokud uložení jiného trestu není potřeba. Počátek výkonu TDV stanoví soud tak, aby si odsouzený, před nástupem tohoto trestu, mohl předem obstarat své záležitosti. Pokud chce odsouzený učinit nějaké změny například v místě výkonu TDV nebo v čase, ve kterém je povinen jej vykonávat, může tak učinit pouze ze závažných důvodů. Celkové rozhodnutí však závisí na soudu. V odůvodněných případech může soudce rozhodnout o odkladu nebo přerušení výkonu tohoto trestu. TDV lze také uložit jako přeměnu peněžitého trestu, trestu OPP a trestu odnětí svobody. *„Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody ve věznici s uloženou povinností, aby se odsouzený zdržoval v určeném čase ve svém obydlí nebo jeho části je jedním z dalších způsobů rozšíření a diferenciací alternativních trestů vedoucí ke snižování vězeňské populace“* (Probační a mediační služba, trest domácího vězení, online).

Podmínky a předpoklady uložení trestu domácího vězení jsou uvedeny v trestním zákoníku, § 60 v prvním odstavci následovně: *„Soud může uložit trest domácího vězení až na dvě léta, odsuzuje-li pachatele přečinu, jestliže:*

*a) vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu*

*b) pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost“* (trestní zákoník, § 60).

PMS ČR hovoří také o předběžném šetření, které patří k přípravě uložení TDV. Jedná se o důležitou činnost, kterou provádí probační úředník, který realizuje tzv. institut předběžného šetření. Probační pracovník touto činností směřuje ke zjištění důležitých okolností pro uložení TDV. Jedná se o informace, které se týkají aktuálních bytových a sociálních poměrů a dalších okolností, které mají na případné uložení TDV nějaký vliv. Spolupráce mezi odsouzeným a probačním úředníkem je podmíněna souhlasem odsouzeného. Probační úředník neprovádí základní analýzu rizik a potřeb pouze u odsouzeného ale zjišťuje potřeby a zájmy také u oběti trestného činu. Poté může u soudu navrhnout uložení přiměřených omezení nebo

povinností pro odsouzeného (Probační a mediační služba, trest domácího vězení, online).

Metodický standard Probační a mediační služby České republiky říká, že základem předjednání TDV je tzv. institut předběžného šetření, který se provádí, pokud jsou v konkrétním případě splněny podmínky pro uložení tohoto trestu a lze důvodně očekávat, že jeho uložení bude dostatečné pro potrestání pachatele trestného činu (Metodický standard, 2016, str. 9).

### **2.3.1 Poučení o podmínkách výkonu trestu**

Procesní otázky spojené s výkonem TDV upravuje trestní řád v § 334a – 334h. V rámci výkonu TDV se setkáváme s určitými situacemi, které lze v praxi očekávat, a proto je nutné jejich právní zakotvení. Jednotlivé paragrafy upravují nařízení a kontrolu výkonu TDV. Dále se jedná o nedodržování podmínek ze strany odsouzeného a z těchto důvodů je nutné stanovit náhradní trest. Také je zde řešena otázka odkladu, přerušování či úplného upuštění od výkonu tohoto trestu. Na přeměnu TDV na trest odnětí svobody se zaměřuje § 334g, který uvádí následující: „(1) O přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody rozhodne předseda senátu na návrh probačního úředníka nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání. (2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek“ (trestní řád, § 334a – 334h).

Každý odsouzený, který bude vykonávat TDV, musí být poučen o podmínkách výkonu tohoto trestu. V praxi to znamená, že je odsouzený poučen pracovníkem PMS ČR a s tímto poučením musí odsouzený souhlasit, což stvrzuje svým podpisem na formuláři k tomu určeném. Podle § 60 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, má odsouzený povinnost zdržovat se v určitém obydlí a to právě v době, kterou ve svém rozhodnutí stanoví soud. Velmi důležitá informace pro odsouzeného je ta, že tento druh trestu je zpoplatněn. Dále je odsouzený poučen o tom, že během výkonu tohoto trestu je povinen poskytnout osobám, které zajišťují kontrolu výkonu trestu veškerou potřebnou součinnost, která spočívá zejména v těchto povinnostech. Odsouzený je povinen předem oznámit veškeré skutečnosti, které brání vykonávat uložený trest a tyto skutečnosti musí následně doložit. Také se musí podrobit namátkovému testování na přítomnost alkoholu nebo drog v těle, pokud tato povinnost vyplývá z rozhodnutí soudu. Zároveň musí dodržovat stanovené podmínky

domácího vězení a udržovat dohodnutý kontakt s probačním úředníkem. Odsouzený musí umožnit probačnímu úředníkovi provést namátkovou kontrolu a vstup do místa bydliště, ve kterém svůj trest vykonává. Odsouzený musí informovat probačního úředníka o každé změně, která se týká změny místa pobytu, aktuálního telefonního kontaktu, zřízení či zrušení datové schránky, zaměstnání a tyto sdělené informace dokládat. Samozřejmostí je vedení řádného života, což pro odsouzeného znamená dodržovat právní řád, plnit si své povinnosti vůči státu a společnosti, nenarušovat občanské soužití a nedopouštět se jiných trestných činů (Poučení o podmínkách výkonu trestu domácího vězení, informační materiál PMS).

Umožnit pracovníkovi PMS ČR vstup do místa výkonu trestu za účelem zaměření a nastavení parametrů fungování elektronického kontrolního systému v daném prostoru, strpět pořízení biometrických údajů při zahájení elektronické kontroly a i nadále v jejím průběhu, pokud se vyskytne podezření na porušení kontrolovaných povinností. Odsouzený musí také poskytnout potřebnou součinnost při instalaci a deinstalaci elektronického náramku. *„Jestliže v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení bez závažného důvodu porušíte sjednané podmínky výkonu trestu, budete se vyhýbat nástupu trestu nebo jinak mařit výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonáte ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest domácího vězení nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody, přitom každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se započítává jako jeden den odnětí svobody“* (Poučení o podmínkách výkonu trestu domácího vězení, informační materiál PMS).

## 2.4 Kontrola trestu

Výkon TDV může být kontrolován buď pomocí namátkových kontrol, nebo může být zajišťován na základě elektronického monitorovacího systému. V obou případech tuto kontrolu zajišťuje PMS ČR. Namátkovou kontrolu provádí pouze probační úředník a odsouzený je povinen tomuto pracovníkovi umožnit vstup do jeho bydliště. V případě elektronického monitoringu vykonává PMS ČR tuto kontrolu ve spolupráci s provozovatelem elektronického monitorovacího systému (trestní řád, § 334b).

Právním předpisem, který upravuje trest domácího vězení, je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

### **2.4.1 Namátkové kontroly**

Tento odstavec popisuje namátkové kontroly. Jedná se o jedinou kontrolu, která probíhala před zavedením elektronického monitorovacího systému. V České republice probíhá kontrola odsouzených, kteří jsou v režimu TDV formou namátkových kontrol. Tyto kontroly provádějí pracovníci PMS ČR. I když byla četnost namátkových kontrol poměrně častá, nebylo možné tímto režimem zajistit permanentní kontrolu odsouzených. Nyní, když došlo ke zprovoznění elektronického monitorovacího systému, je tato forma kontroly využívána i nadále, ale pouze v podstatně menší míře (justice.cz, nejčastěji kladené dotazy, online).

Štefánik říká, že namátkové kontroly jsou zcela nedostačující z důvodů, že odsouzený je po určité době schopný odhadnout, že pracovníci PMS ČR nejsou schopni provádět tyto kontroly častěji. Poté zde může docházet a nejspíš také docházelo k porušování podmínek trestu, aniž by o tom probační úředníci věděli. Nejpravděpodobněji docházelo k porušení TDV čtyři hodiny po provedení poslední namátkové kontroly, protože v tuto dobu si odsouzený mohl být jistý, že probační úředník je dostatečně daleko a nehrozí žádná další namátková kontrola (Štefánik, 2010).

### **2.4.2 Elektronický monitoring**

Na základě veřejné soutěže byl elektronický monitorovací systém uveden do reálného provozu 21. září 2018. Tímto dnem byla zahájena elektronická kontrola výkonu TDV u těch odsouzených, u kterých bylo zavedení elektronického monitoringu smysluplné. Zároveň při ukládání tohoto trestu musí dojít k zohlednění zbývajících délek výkonu TDV. Monitorované osobě je pracovníkem PMS ČR nasazen tzv. náramek v oblasti kotníku jedné nohy. Tento náramek v sobě sdružuje prostředky dvou monitorovacích technologií (justice.cz, nejčastěji kladené dotazy, online).

Více ohledně elektronického monitorovacího systému uvádím v následující kapitole, která se tomuto tématu věnuje.

### 3 Elektronický monitorovací systém

Elektronický monitorovací systém (dále EMS) je nástrojem zvyšující účinnost kontroly výkonu TDV. Toto elektronické zařízení nabízí možnost okamžitého zjištění porušení trestu a také zjistí nepřítomnosti odsouzeného v jeho místě bydliště. Pokud dojde k intenzivnějšímu využívání TDV s využitím EMS namísto krátkodobých trestů odnětí svobody, je očekáván přínos v podobě úspory nákladů na výkon těchto trestů. Pro praxi to znamená, že probační úředník nemusí vykonávat časté namátkové kontroly a tento ušetřený čas věnuje přímé probační práci s odsouzeným (justice.cz, nejčastěji kladené dotazy, online).

EMS je obecný výraz, který se týká způsobů sledování. Tímto sledováním se monitoruje místo, pohyb a specifické chování osob v rámci procesu trestní justice. Aktuální způsoby EMS jsou založeny na rádiových vlnách a biometrické nebo satelitní sledovací technologii, která obvykle obsahuje zařízení, které je připojené k osobě, která je sledována na dálku. V některých jurisdikcích je EMS řízen přímo věznicí, probační agenturou, policejní službou nebo jinými kompetentními orgány. V jiných jurisdikcích je zaváděn soukromými společnostmi na základě smlouvy se státním orgánem o poskytování služeb. V některých jurisdikcích se od odsouzeného, který nosí elektronické zařízení, vyžaduje, aby přispíval na náklady jeho užívání, zatímco v jiných jurisdikcích náklady na elektronický monitoring pokrývá stát sám (doporučení rady Evropy k elektronickému monitoringu, online).

Pokud dojde k uložení TDV s využitím EMS je odsouzený vždy informován o všech povinnostech, které pro něho vyplývají. Odsouzený je povinen poskytnout všem osobám, které zajišťují kontrolu tohoto trestu veškerou potřebnou součinnost. Dále jim odsouzený musí umožnit vstup do místa výkonu trestu za účelem zaměření a nastavení parametrů fungování EMS v daném prostoru. Odsouzený je povinen pomocí prodlužovacího přívodu zajistit přívod elektřiny k místu, které je vhodné pro umístění základnové stanice. V rámci zajištění stability základnové stanice musí odsouzený strpět její připevnění oboustrannou lepicí páskou k pevné podložce a zároveň zajistit, aby nedocházelo k neoprávněné manipulaci s tímto zařízením. Základnová stanice musí zůstat na místě, na kterém byla instalována. Povinností odsouzeného je za všech okolností přijmout hovor na svém komunikátoru či mobilním telefonu a dbát pokynů pracovníků operačního střediska. Zároveň se na výzvu musí podrobit elektronické kontrole přítomnosti alkoholu v dechu, pokud mu

tuto povinnost uložil soud. Velmi důležité je, aby odsouzený zacházel se všemi součástmi EMS tak, aby nedošlo k jejich poškození či ztrátě. Odsouzený je povinen nosit zařízení vždy při sobě a dbát na jeho pravidelné dobíjení do plného stavu baterie (Probační a mediační služba, poučení o výkonu elektronické kontroly v rámci rozhodnutí soudu, str. 1).

Probační úředník je oprávněn ve svých zprávách informovat soud o průběhu výkonu TDV s využitím elektronického monitoringu. Zároveň prověřuje důvody porušení stanovených podmínek a o těchto porušeních bezodkladně informuje příslušný soud, který tento trest uložil. Za porušení podmínek výkonu elektronické kontroly může být nepřítomnost v místě výkonu trestu, vstup do zakázané zóny, pozitivní výsledek testu na přítomnost alkoholu v dechu, veškerá neoprávněná manipulace se svěřeným zařízením či jejich úmyslné poškození. V případě život ohrožujících či jiných závažných zdravotních komplikací je odsouzený oprávněn odejmout elektronický náramek z těla přestřížením úchytové pásky. Aby tento úkon nebyl následně vyhodnocen jako porušení podmínek, je odsouzený povinen doložit oprávněnost přestřížení pásky například vyjádřením lékaře. Veškeré hovory mezi odsouzeným a pracovníkem operačního střediska jsou nahrávány a údaje o pohybu odsouzeného jsou uchovávány nejdéle po dobu dvanácti měsíců po skončení výkonu elektronické kontroly (Probační a mediační služba, poučení o výkonu elektronické kontroly v rámci rozhodnutí soudu, str. 3).

### **3.1 Historie a význam**

Jedním z nejstarších trestů, které lidstvo zná, je trest domácího vězení. Již v roce 1918 se mu musel podrobit Galileo Galilei či carská rodina. Efektivní výkon tohoto trestu byl ale vždy celkem problematický, jelikož kontrolu tohoto trestu bylo možné zajistit pouze postavením strážce k domovu odsouzeného. Mohutný rozvoj technologií ve 20. století dokázal tento problém vyřešit, protože začala existovat možnost nové formy kontroly. Touto formou byla kontrola elektronická. V tomto moderním pojetí začal být trest domácího vězení užíván během 80. let minulého století v USA. Na prvním místě nebyla snaha o nápravu pachatele, důraz byl kladen na jeho potrestání a omezení. Ve druhé polovině 80. let 20. století se v USA začalo využívat elektronického sledování při kontrole odsouzených a počet monitorovaných osob narostl na několik tisíc. V USA a Kanadě je především uplatňován tzv. back –

end typ domácího vězení, kdy se odsouzený podrobuje domácímu vězení po odpykání trestu odnětí svobody, přičemž se vychází z předpokladu, že toto opatření snižuje pravděpodobnost spáchání trestného činu opakovaně (Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem, online).

### **3.2 Technická specifikace**

EMS bude o kontrolované osobě poskytovat především informace, zda se odsouzený zdržuje ve vymezeném prostoru ve stanoveném čase. Dále informace, zda odsouzený nevstoupil do zakázané zóny nebo zda nenarušuje perimetr chráněné osoby. Součástí jsou také informace, zda odsouzený požil alkohol. EMS informuje pracovníky o místě výskytu odsouzeného a jeho pohybu (tzv. tracking) a bezprostředně hlásí nedodržení pravidel nebo neoprávněnou manipulaci s elektronickým zařízením. Zařízení pracující na základě tzv. radiofrekvenční technologie poskytují informace, zda je monitorovaná osoba přítomna či nikoliv. Identifikace místa výskytu sledované osoby mimo bydliště je možná pouze prostřednictvím technologie, která využívá lokalizaci s využitím tzv. GPS (Technické řešení EMS, online).

V následující podkapitole popisují jednotlivé části elektronického monitorovacího systému. Jedná se o tzv. prostředky monitoringu.

#### **3.2.1 Náramek BLUtag INT**

Jedná se o jednodílné sledovací zařízení, které je připevněné na dolní končetině monitorované osoby v oblasti kotníku pomocí pevně připojeného popruhu. Přerušení tohoto popruhu je automaticky hlášeno zaměstnanci operačního střediska elektronického monitorovacího zařízení na Ministerstvu spravedlnosti České republiky. Tento náramek kombinuje technologii RF+RFID, která slouží k lokalizaci odsouzeného v jeho bydlišti a GPS technologii, která slouží k lokalizaci odsouzeného ve volném prostoru. Tento náramek je také vybaven technologiemi, které rozpoznají, pokud dojde k neoprávněnému sejmutí náramku. Zároveň je okamžitě oznámeno porušení pravidel pro zákaz vycházení. Z pracovních nebo zdravotních důvodů je možné přiřadit požadované denní pobyty i mimo bydliště odsouzeného. S tímto náramkem je možné okamžité zjištění umístění monitorované osoby a to 24 hodin denně, 365 dní v roce (justice.cz, elektronický monitorovací systém, online).



**Obrázek č. 1: Náramek BLUtag INT**



Zdroj: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#prostredky>

Základní funkcí tohoto náramku je vyhodnocování, zda se odsouzený nachází nebo nenachází v oblasti pokryté signálem základnové stanice. Pokud náramek zaeviduje stav, že odsouzený není v dosahu základnové stanice, je uveden do činnosti modul GPS, který přijímá družicové signály pro lokalizaci místa, ve kterém se náramek nachází. Povinností odsouzeného je tento náramek každý den pravidelně nabíjet, jelikož je napájen vestavěnou baterií. Pokud tuto povinnost odsouzený nedodrží a kapacita baterie dosáhne kriticky nízké hodnoty nabití, vyvolá náramek obtěžující vibrační upozornění. Mezi technické parametry tohoto náramku patří jeho nízká hmotnost a voděodolnost. Náramek je vyrobený z hypoalergenního plastu. Tento náramek spolupracuje se základnovou stanicí BLUbox z důvodů potvrzení, kdy je monitorovaná osoba doma (justice.cz, elektronický monitorovací systém, online).

Koncové zařízení, tzv. náramek, je vodotěsný natolik, že je možné dodržovat běžná hygienická pravidla. S tímto zařízením však není možné se potápět nebo jej vystavovat vysokým teplotám nad 50°C nebo nízkým teplotám pod -10°C (Probační a mediační služba, poučení o výkonu elektronické kontroly v rámci rozhodnutí soudu, str. 3).

### 3.2.2 Základnová stanice BLUbox

Jedná se o pevně umístěnou domácí sledovací jednotku v bydlíšti odsouzeného, která se používá v případě, kdy je vyžadováno sledování v uzavřeném obydlí. Slouží k zaměření obývaného prostoru a spolupracuje s náramkem BLUtag INT. Zařízení BLUbox komunikuje se zařízením BLUtag INT a obě zařízení fungují jako vysílače za současné podpory obousměrné komunikace. Základnová stanice se elektronicky spojí s náramkem ve chvíli, když se monitorovaná osoba nachází na stejném místě. Stanice náramku sděluje, že je monitorovaná osoba doma. Náramek umožňuje zaznamenat datum a čas přítomnosti nebo hlásit jiné události a informace o porušení. Základnová stanice vysílá radiový signál, jehož intenzitu lze nastavit podle velikosti obydlí tak, aby signál pokrýval bydlíště odsouzeného v celém rozsahu (justice.cz, elektronický monitorovací systém, online).

Toto zařízení je vybaveno technologiemi, které zaznamenají zásah do tohoto zařízení či zaznamenají jeho přesunutí. Základnová stanice je schopná na takovouto neoprávněnou manipulaci upozornit. Základnová stanice je napájena ze standardní elektrické zásuvky. V případě přerušení dodávky elektřiny, je toto zařízení vybaveno záložní nabíjecí baterií. Pokud u základnové stanice dojde k neoprávněnému pohybu nebo přerušení elektrického napájení, přenáší tuto informaci na náramek. Náramek pak předává informace pomocí mobilního datového přenosu do informačního systému (justice.cz, elektronický monitorovací systém, online).

**Obrázek č. 2: Základnová stanice BLUbox**



Zdroj: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#prostredky>

### 3.2.3 Komunikátory Pure

Komunikátor, který je poskytnutý monitorované i chráněné osobě, je „chytrý“ mobilní telefon s instalovanými aplikacemi přizpůsobenými účelům, které jsou jiné pro monitorovanou osobu a jiné pro chráněnou osobu. Tento komunikátor je potřebné nabíjet každý den vždy do plného stavu nabití baterie. Jedná se zařízení pro komunikaci s monitorovanou nebo chráněnou osobou v případě nutnosti. Využívá technologii GPS a působí jako mobilní telefon přičemž funkce mobilního telefonu jsou omezeny. Nelze se na něj dovolat z jiného telefonu ani z něj uskutečňovat hovory. Možností komunikátoru je ověření identity komunikující osoby pomocí otisku prstu (justice.cz, elektronický monitorovací systém, online).

Komunikátor monitorované osoby (PureTrack) umožňuje pracovníkům PMS ČR a zaměstnancům operačního střediska EMS kontaktovat v případě potřeby monitorovanou osobu. Komunikátor chráněné osoby (PureProtect) obsahuje aplikaci, která upozorňuje na skutečnost, že se k ní přiblížila monitorovaná osoba na menší vzdálenost, než je jí povoleno. V takovém případě může chráněná osoba využít SOS tlačítko na komunikátoru, pomocí kterého požádá o pomoc operační středisko (justice.cz, elektronický monitorovací systém, online).

Obrázek č. 3: Komunikátory Pure



Zdroj: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#prostredky>

### 3.2.4 Analyzátor alkoholu TRAC

Jedná se o testovací zařízení pro zjištění přítomnosti alkoholu v dechu. Analyzátor alkoholu TRAC umožňuje vzdálené měření hladiny alkoholu u odsouzeného. Nejprve musí dojít k ověření identity testované osoby prostřednictvím sejmutí vizuálních biometrických údajů. Mobilní detektor pracuje ve spojení s mobilním telefonem (komunikátorem), který odsouzenému zobrazuje pokyny k provedení testu. Zároveň kvůli identifikaci pořizuje fotografii monitorované osoby, která test provádí. Výsledky ověření identity a měření množství alkoholu v dechu jsou odesílány do databáze informačního systému. K provedení testu může být odsouzený vyzván pracovníkem operačního střediska nebo lze frekvenci a dobu výzev k provedení testu nastavit automaticky v systému. Výsledky naměřené hodnoty alkoholu v krvi jsou udávány v jednotkách promile – ‰ (justice.cz, elektronický monitorovací systém, online).

**Obrázek č. 4: Analyzátor alkoholu TRAC**



Zdroj: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#prostredky>

### 3.2.5 Aplikace PureMonitor

Informační systém elektronického monitorovacího systému přijímá, eviduje a automatizovaně vyhodnocuje údaje ze všech zařízení umístěných u odsouzených osob. Pokud jsou získaná data v rozporu s nastavenými podmínkami výkonu TDV

nebo v rozporu s povinnostmi uloženými v souvislosti s opatřeními nahrazujícími vazbu, ihned upozorní na tuto skutečnost zaměstnance operačního střediska. Vstup do EMS je možný z pracovní stanice v operačním středisku nebo prostřednictvím webového klienta z osobního počítače pracovníka PMS ČR (justice.cz, elektronický monitorovací systém, online).

Všechny údaje o průběhu monitorování včetně historie trasy pohybu odsouzené osoby a záznamů telefonních hovorů jsou trvale uchovávány po celou dobu výkonu trestu a jsou k dispozici pracovníkům PMS ČR a to v případě, že odsouzený poruší stanovené podmínky. Jinak jsou veškeré údaje šifrovány a žádný z pracovníků operačního střediska ani PMS ČR k nim nemá přístup (justice.cz, elektronický monitorovací systém, online).

### **Obrázek č. 5: Aplikace PureMonitor**



Zdroj: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#prostredky>

### **3.2.6 SuperCom Ltd.**

Jedná se o dodavatele elektronického monitorovacího systému pro trestní justici v České republice. Tento dodavatel zahájil nové srovnatelné projekty ve dvou dalších evropských zemích a to ve Švédsku a Estonsku. Společnost SuperCom oznámila, že uzavřela smlouvu v hodnotě 7 milionů dolarů s vládou Švédska na

projekt, který bude nasazovat její sadu. Celková doba trvání smlouvy je až osm let (justice.cz, elektronický monitorovací systém, online).

Oficiální stránky říkají: „*This project will cover all prison and probation electronic monitoring offender programs within Sweden and will include approximately 1,000 simultaneous enrollees and four prison facilities during the first phase of the contract, with an option to expand to additional facilities. The initial deployment will include home detention, GPS tracking of offenders, alcohol monitoring and inmate monitoring*“<sup>3</sup> (biometricupdate.com, online).

### **3.3 Organizační zajištění**

Výkon trestu domácího vězení je v současné době zajišťován PMS ČR ve spolupráci s provozovatelem EMS. Tato kontrola spočívá zejména v:

„a) instalaci a deinstalaci elektronického kontrolního systému v místě výkonu trestu domácího vězení,

b) instalaci a deinstalaci technického zařízení na těle odsouzeného,

c) poučení odsouzeného o fungování elektronického kontrolního systému a o nepřipustnosti jakýchkoli zásahů do tohoto systému ze strany odsouzeného a dalších neoprávněných osob,

d) sledování odsouzeného v určeném místě po stanovenou dobu elektronickým kontrolním systémem,

e) prověření dostupnosti a funkčnosti elektronického kontrolního systému,

f) evidenci zaznamenaných případů nepřítomnosti odsouzeného v místě a čase výkonu trestu domácího vězení“ (vyhláška o kontrole výkonu trestu domácího vězení, § 1).

### **3.4 Porovnání se zahraniční právní úpravou**

Jak říká Štěrba, téměř ve všech Evropských zemích je rozšířen názor, že trest by měl omezovat svobodu jednotlivce tak málo, jak jen je to možné, a přitom by měl zajišťovat, že se odsouzený znovu nedopustí trestné činnosti. Evropské země se však liší v názorech, jaké alternativní tresty užívat a jak zabránit opakování trestné

---

<sup>3</sup> Volně přeloženo: Tento projekt bude zahrnovat všechny programy elektronických trestních stíhání vězňů ve Švédsku a bude zahrnovat přibližně 1 000 přihlášených a čtyři vězeňská zařízení v první fázi smlouvy s možností rozšíření o další zařízení. Počáteční nastavení bude zahrnovat domácí zadržení, sledování pachatelů pomocí GPS, sledování alkoholu a sledování vězňů.

činnosti. Pokud jde o otázku resocializace, shoduje se většina evropských zemí na tom, že si odsouzení mají být schopni udržet svoji práci v souvislosti s výkonem trestu. Dále považují za důležité, aby odsouzení získali dovednosti a profesní trénink a pokud je to potřeba, je velmi důležité, aby se léčili z alkoholové nebo drogové závislosti. Některé evropské země zavedly také alternativy vězeňského režimu. Tyto alternativy spočívají zejména ve zlepšení podmínek výkonu trestu odnětí svobody. Jedná se například o větší užívání svobody během výkonu trestu tím, že odsouzený tráví noc mimo vězení nebo má rozdělenou dobu uvěznění tak, aby výkon trestu probíhal jen v jednotlivých dnech, například o víkendech a o svátcích. Tímto systémem se evropské země snaží zajistit, aby si odsouzený udržel kontakt jak s trhem práce, tak se svojí rodinou a to i přes to, že svůj trest vykonává ve vězení. Do budoucna mají skoro všechny evropské země plány pro rozšíření alternativních trestů, které představují vysoký etický a morální důraz na pachatele. Jde o snahu, zaměřit se na mladší věkové kategorie pachatelů trestných činů. Evropské země také přikládají velký význam programům narovnání mezi pachatelem a obětí, jehož součástí je i náhrada škody. Takto úspěšně uplatněné alternativní tresty můžeme vidět například v Německu či v Rakousku. Uložení alternativního trestu však není pro každého odsouzeného. Alternativní tresty vyžadují nepříliš závažnou trestnou činnost a vhodný typ osobnosti. Evropské země se tak snaží o vtažení odsouzeného do všech souvislostí namísto toho, aby ho vytrhnuli ze všech sociálních událostí (Štěrba, 2007, str. 127 – 128).

### **3.4.1 Elektronický monitorovací systém v ČR**

Používání EMS v rámci trestu domácího vězení je v české právní úpravě stanoveno ve vyhlášce č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení. Tato vyhláška byla vydána Ministerstvem spravedlnosti a nabyla účinnosti dne 1. 1. 2010. V § 7 této vyhlášky nalezneme, v čem spočívá kontrola výkonu TDV, která je zajišťována PMS ČR ve spolupráci s provozovatelem EMS. Jedná se, za:

*„a) instalaci a deinstalaci elektronického kontrolního systému v místě výkonu trestu domácího vězení,*

*b) instalaci a deinstalaci technického zařízení na těle odsouzeného,*

*c) poučení odsouzeného o fungování elektronického kontrolního systému a o nepřipustnosti jakýchkoli zásahů do tohoto systému ze strany odsouzeného a dalších neoprávněných osob,*

*d) sledování odsouzeného v určeném místě po stanovenou dobu elektronickým kontrolním systémem,*

*e) prověření dostupnosti a funkčnosti elektronického kontrolního systému,*

*f) evidenci zaznamenaných případů nepřítomnosti odsouzeného v místě a čase výkonu trestu domácího vězení“ (Vyhláška o kontrole výkonu trestu domácího vězení, § 7).*

### **3.4.2 Elektronický monitorovací systém v evropských zemích**

V této kapitole jsou popsány zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem odsouzených osob. Mezi průkopnické země se v zavádění EMS považují spojené státy americké, které s touto technologií započaly experimentovat již v roce 1996. Já se však zaměřuji na evropské země, protože spojené státy americké popisují v kapitole, která se týká historie a významu tohoto trestu. V evropských zemích je elektronické sledování v rámci trestní justice využíváno od 90. let minulého století, rozmanitými způsoby, které se v jednotlivých zemích liší. V některých zemích se jedná o samostatný druh trestní sankce a v jiných zemích je součástí stanovených podmínek při podmíněném odsouzení nebo při uložení některého alternativního trestu. Elektronické sledování je využíváno i v rámci výkonu trestu odnětí svobody. Jedná se například o nástroj kontroly využívaný při kontrole pohybu odsouzených během krátkodobých pobytů mimo věznic (práce, propustky, atd.) anebo při kontrole a řízení vězňů uvnitř věznic. V některých evropských zemích slouží tento prostředek i pro nahrazení vazby (Zahraníční zkušenosti s elektronickým monitoringem, online).

Evropské země se při výkonu TDV s využitím EMS snaží klást větší důraz na nápravnou funkci trestu, která je spojována s různě účinnými rehabilitačními programy, které jsou zaměřeny na osobnost pachatele. V evropských zemích zpravidla není možné nařídít domácí vězení bez souhlasu odsouzeného případně i členů jeho domácnosti. Poměrně bouřlivá diskuse o etické stránce elektronického monitorování probíhala v Německu. Co se týká elektronického sledování mládeže, není v Evropě, až na výjimku Anglie a Walesu, příliš využíváno. Vysvětlením může



být, že nápravná zařízení pro mládež netrpí tak výraznou přeplněností jako věznice pro dospělé, což vyvolává menší tlak na využívání alternativních opatření. Evropské země používají radiofrekvenční technologie a systém GPS, případně doplněné o hlasovou verifikaci (Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem, online).

**Tabulka č. 1: Elektronický monitoring a míra jeho využití v evropských zemích**

Země	Technologie	Souhlas pachatele	Počet monitorovaných k 31.12.2012	Zahájení provozu
Anglie a Wales	RF, hlasové ověření	ano u PP a po VTOS	25118 (2011)	1995
Belgie	RF, hlasové ověření	ano	1295	2000
Dánsko	RF, mobilní tel.	ano	317	2005
Estonsko	RF, GPS	ano	94 (2011)	2007
Finsko	GPS, mobilní tel.	ano	168	neuveďeno
Francie	RF, GPS	ano	8076	2000
Irsko	RF, GPS	ano	30 ( od března 2013)	2009
Litva	RF	ano	5	neuveďeno
Lucembursko	RF	ano	28	2006
N. (Bád.-Wurtl.)	RF, GPS	ano	94 (říjen 2010 - duben 2012)	neuveďeno
N. (Federal. GPS p.)	GPS	ne	28	2010
N. (Hesensko)	RF	ano	92	neuveďeno
Nizozemí	RF, GPS	ano	249	1995
Norsko	RF, GPS	ano	142	2008
Polsko	RF, GPS	ne	4728	2009
Portugalsko	RF, GPS	ano	715	2002
Rakousko	RF, GPS	ano	195	2008
Skotsko	RF, GPS	ano	665	1998
Srbsko	RF	ne	284	neuveďeno
Španělsko	RF, hlasové ověření, GPS	ano	1746	2000
Švédsko	RF	ano	767	1994
Švýcarsko (Basilej)	RF	ano	22	1999
Švýcarsko (Vaud)	RF	ano	94	1995

Zdroj: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=6368&d=338780>

V roce 2015 byl elektronický monitorovací systém provozován ve 21 evropských zemích. Od roku 2016 je zaveden také na Slovensku. Míra intenzity využívání EMS v jednotlivých zemích je různá. Elektronický monitoring je nejvíce využíván v Anglii a Walesu, ve Francii, v Polsku, Belgii a ve Španělsku (Využití EMS v Evropských státech, online). Přehled tohoto využití je uveden v následující tabulce.

**Tabulka č. 2: Přehled využití EMS v jednotlivých evropských zemích**

země	oblast využití
Anglie a Wales	PP, náhrada vazby, sankce uložená soudem, jiné trestní sankce
Belgie	TDV, PP
Dánsko	TDV
Estonsko	PP, náhrada vazby, sankce uložená soudem, jiné trestní sankce
Finsko	TDV, PP, monitoring vězňů v otevřené věznici
Francie	TDV, PP, náhrada vazby, pilotní projekt v oblasti domácího násilí
Gruzie	alternativní tresty (od roku 2011)
Irsko	PP
Litva	monitoring po propuštění z VTOS
Lucembursko	TDV, PP
Německo (Bádensko-Württembersko)	TDV
Německo (Hesensko)	TDV, PP, náhrada vazby, jiné trestní sankce, následný monitoring po propuštění z TDV
Nizozemí	TDV, PP, náhrada vazby, jiné trestní sankce
Norsko	TDV, PP
Polsko	TDV, další opatření (zákaz vstupu na hromadné akce)
Portugalsko	TDV, PP, náhrada vazby, domácí násilí
Rakousko	TDV, jiné trestní sankce
Skotsko	PP, sankce uložená soudem, jiné trestní sankce, monitorování po propuštění z VTOS, intenzivní dohled nad mladistvými
Srbsko	TDV
Španělsko	PP
Švédsko	TDV, PP, monitoring vězňů v otevřené věznici
Švýcarsko (kanton Basilej)	TDV, PP
Švýcarsko (kanton Vaud)	TDV, PP, náhrada vazby,

TDV – trest domácího vězení

PP – podmíněné propuštění

VT – výkon trestu odnětí svobody

Zdroj: [https://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2015/08/MSp\\_důvodová-zpráva.pdf](https://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2015/08/MSp_důvodová-zpráva.pdf)

## 4 Vlastní kvalitativní výzkumné šetření

Cílem výzkumného šetření je analyzovat elektronický monitoring v rámci trestu domácího vězení a zjistit další vývoj tohoto nově zavedeného sledování odsouzených. Tohoto cíle bylo dosaženo pomocí osobních rozhovorů s pracovníky Probační a mediační služby České republiky, kteří se právě touto problematikou zabývají. Odborníci na toto téma mi zodpověděli stanovené výzkumné a tazatelské otázky. Jedná se o kvalitativní metodu zkoumání. Dle Emanovského je „*kvalitativně orientovaný výzkum založen na dlouhodobém shromažďování podrobných dat v malých skupinách jedinců s cílem získat komplexní obraz viděný očima zkoumaných subjektů*“ což znamená, že při kvalitativně orientovaném výzkumu zkoumáme malý počet případů a jdeme do hloubky dané problematiky. Zároveň zkoumáme jevy, které jsou specifické jen pro určitou část populace, ne pro všechny jedince. Základem je práce se slovy s cílem tvořit a rozvíjet nové teorie. Já jsem si pro účely své diplomové práce vybrala metodu polostrukturovaného rozhovoru avšak mezi další metody kvalitativně orientovaného výzkumu můžeme zařadit nestrukturované pozorování, narativní metodu či analýzu produktů člověka (Emanovský dle Gavory, 2013, str. 15).

### 4.1 Výzkumný problém a metody výzkumného šetření

V pedagogickém výzkumu se uplatňují dva hlavní přístupy – kvantitativní a kvalitativní přičemž oba přístupy mají svou oblast použití a také určité výhody i nevýhody. Já jsem si pro svoji práci zvolila kvalitativní metodu a to metodu polostrukturovaného rozhovoru s pracovníky Probační a mediační služby České republiky. Tito odborníci se zabývají dohledem nad výkonem alternativních trestů. Výběr respondentů mi přišel vhodný vzhledem k tomu, že to jsou právě tito pracovníci, kteří přicházejí do každodenního styku s odsouzenými lidmi, kterým byl tento trest uložen. Během rozhovorů jsem získala nové názory, pohledy a detailní informace od odborníků, kteří mají na starosti agendu domácího vězení a s tím nově spojený monitoring odsouzených osob. Tímto typem výzkumu jsem dosáhla daleko hlubších poznatků, než kdybych si jako výzkumnou metodu zvolila kvantitativně orientovaný výzkum.

Jak říká Gavora, výzkum se zahajuje stanovením výzkumného problému, ve kterém výzkumník přesně formuluje to, co chce zkoumat. Základem od kterého se

odvíjejí všechny následující kroky ve výzkumu je právě výzkumný problém (Gavora, 2000, s. 13). Ve své diplomové práci zkoumám elektronický monitorovací systém v rámci trestu domácího vězení a to z pohledu pracovníků Probační a mediační služby České republiky. Zároveň se snažím odhadnout budoucí vývoj tohoto poměrně nově zavedeného sledování odsouzených osob. Výzkumný problém jsem formulovala formou výzkumných otázek. Výzkumné otázky jsem nadále rozdělila na jednotlivé a konkrétní otázky tazatelské. **Základní výzkumné otázky jsou:**

**VO 1:** Jaké byly důvody zavedení elektronického monitorovacího systému?

**VO 2:** Je toto nově zavedené sledování odsouzených efektivní a má na odsouzeného izolace od okolního světa nějaké dopady?

**VO 3:** Jak aktuálně vypadá kontrola trestu domácího vězení?

Na základě těchto tří výzkumných otázek jsem stanovila otázky tazatelské, které jsou uvedeny níže.

**Při rozhovorech byly respondentům pokládány tyto tazatelské otázky:**

- **Otázka č. 1:** Jaké změny ve Vaší práci sledujete od doby zavedení elektronického monitoringu odsouzených?
- **Otázka č. 2:** Je to pro Vás jako pro probačního úředníka ulehčení nebo spíše ztížení Vaší práce? Například ve smyslu více papírování než doposud? Můžete to prosím porovnat?
- **Otázka č. 3:** Mohl/a byste prosím popsat, jak vypadala kontrola trestu domácího vězení před zavedením elektronického monitoringu odsouzených?
- **Otázka č. 4:** Za jaké nejčastější provinění je trest domácího vězení ukládán?
- **Otázka č. 5:** Jak probíhá praktická realizace tohoto trestu?
- **Otázka č. 6:** Kdy se do procesu zapojuje probační úředník? V které fázi trestního řízení?
- **Otázka č. 7:** Jak probíhá předběžné šetření u odsouzených? IPŠ? (Institut předběžného šetření)
- **Otázka č. 8:** Jaké jsou z Vašeho pohledu nedostatky tohoto alternativního trestu? A jak by podle Vás mělo dojít k vylepšení těchto nedostatků do budoucna?

- **Otázka č. 9:** Jaké jsou z Vašeho pohledu naopak výhody tohoto nově zavedeného sledování odsouzených?
- **Otázka č. 10:** Co se stane, když odsouzený vymezené časy a prostor pro pohyb porušuje? Jaký je postup v případě porušení pravidel? A co se stane, když s Vámi odsouzený nespolupracuje?
- **Otázka č. 11:** Jaké problémy se v průběhu výkonu trestu vyskytovaly a co bylo jejich příčinou?
- **Otázka č. 12:** Kolik tento alternativní trest stojí odsouzeného a kolik stojí stát?
- **Otázka č. 13:** Jaký dopad měl uložený trest na odsouzeného?
- **Otázka č. 14:** Myslíte si, že zavedením elektronického monitorovacího systému je odsouzený pod 100% kontrolou nebo může tuto elektroniku nějak obelstít? Přeci jenom je to jenom přístroj.
- **Otázka č. 15:** Můžete odhadnout budoucí vývoj tohoto celkem nově zavedeného sledování odsouzených?

## 4.2 Charakteristika respondentů

Polostrukturovaný rozhovor byl realizován s pracovníky Probační a mediační služby České republiky, kteří se zabývají alternativním trestem domácího vězení. Tyto odborníky jsem si vybrala právě proto, že přicházejí do každodenního kontaktu s odsouzenými, kterým byl trest domácího vězení uložen a dohlíží na výkon tohoto trestu. Probační úředník je profesionální pracovník, který musí mít vystudovanou vysokou školu, magisterský program se společenskovedním zaměřením. Před přijetím do funkce probačního úředníka, musí nejprve složit odbornou zkoušku, která se vykonává před zkušební komisí. Tato odborná zkouška ověřuje teoretické i praktické odborné znalosti. Pokud probační úředník u zkoušky neuspěje na první pokus, na další pokus se může hlásit až po uplynutí šesti měsíců.

K mému výzkumu a zároveň k celé diplomové práci byli ochotni zodpovědět otázky na dané téma pracovníci Probační a mediační služby České republiky. Celkem se výzkumného šetření zúčastnilo 5 osob – 3 ženy a 2 muži. Z jednotlivých rozhovorů byl pořízen zvukový záznam, který jsem následně přepsala do textu.

Při kvalitativním výzkumném šetření se informace zpracovávají o velmi malém počtu jedinců, protože zobecnit výzkumné otázky na celou populaci je v podstatě nemožné. Všechny rozhovory byly provedeny v rozmezí tří měsíců a to od prosince

2019 do února 2020. Tyto rozhovory probíhaly v předem domluvených termínech přímo na pracovištích Probační a mediační služby České republiky. Všichni respondenti byli předem seznámeni se záměrem tohoto výzkumu a také s tím, že celé výzkumné šetření je anonymní. **Výzkumného šetření se zúčastnili:**

- **Respondent č. 1:** Pan L., pracovník Probační a mediační služby ČR
- **Respondent č. 2:** Paní B., vedoucí pracovnice Probační a mediační služby ČR
- **Respondent č. 3:** Paní M., pracovnice Probační a mediační služby ČR
- **Respondent č. 4:** Paní V., vedoucí pracovnice Probační a mediační služby ČR
- **Respondent č. 5:** Pan M., pracovník Probační a mediační služby ČR

#### 4.2.1 Etické aspekty výzkumného šetření

Střediska Probační a mediační služby ČR, ve kterých jsem svůj výzkum prováděla, byla z různých krajů, avšak z etických důvodů a v rámci zachování anonymity tyto střediska více nespécifikuji a více nekonkretizuji ani respondenty, kteří v uvedených střediscích pracují. Respondenty jsem ujistila, že nebudou zveřejňovat žádná data, která by je umožnila identifikovat. V každém výzkumném šetření je potřeba, řešit určité etické otázky, protože ne každý je ochotný sdělit důvěrné informace ze svého soukromého nebo pracovního života s vědomím, že budou zveřejněny.

Zároveň jsem v závěru výzkumného šetření nabídla všem respondentům zpřístupnění své dokončené práce a sdělení jejich závěrů. Respondenti, kteří byli ochotni zodpovědět moje výzkumné otázky, mají zájem o výsledky realizovaného výzkumu. Pelikán považuje za užitečné tyto výsledky sdělit vhodnou formou. „*Přednost by mělo mít sdělení obecnějšího charakteru, konstatující obecné závěry výzkumu, neuvádějící případná zjištění adresného osobního typu, která by se mohla zejména při veřejném publikování někoho citlivě dotknout*“ (Pelikán, 1998, str. 35).

#### 4.2.2 Analýza dat

Data jsem ve své diplomové práci analyzovala tak, že jsem vycházela z rozhovorů, které mi byly umožněny provést jak ve formě osobních konzultací, tak i formou online rozhovorů. Během osobních konzultací jsem využila nahrávací zařízení ve svém mobilním telefonu a rozhovor jsem zaznamenala na tento přístroj.

Stejně jsem postupovala i při online rozhovorech, které byly také nahrávány na mobilní přístroj. O tomto záměru jsem všechny respondenty vždy dopředu upozornila. Respondenti byli předem seznámeni s tím, že daný rozhovor bude trvat přibližně jednu hodinu času. Co se týká časové posloupnosti a metody zpracování dat, nejprve jsem si všechny nahrané rozhovory přepsala do písemné podoby, aby se mi s nimi lépe pracovalo. Následně jsem všechny rozhovory studovala a analyzovala každý zvlášť a poté jsem hledala nejen společné rysy ale i odlišnosti ve výpovědích respondentů. Následně jsem vycházela z těch vzorců a struktur, které se nejčastěji opakovaly. Naopak jako zajímavosti jsem uváděla i odpovědi, které se u respondentů vyskytovaly velmi ojediněle. Výstupem je pak ucelený text, který se skládá z jednotlivých výpovědí respondentů.

Dle Gavory se analýza dat u kvalitativního výzkumu provádí tak, že si výzkumník již během zkoumání shromažďuje rozsáhlé údaje. Tyto údaje tvoří zápisky, popisy, poznámky, dokumenty anebo přepisy nahraných rozhovorů. Výzkumník musí dále s těmito údaji pracovat a získaná data roztrždit a uspořádat podle různých kategorií. Výzkumník si nasbíraný materiál postupně prohlíží, čte a analyzuje. Během této práce zjišťuje, které části textů se týkají podobné nebo stejné věci. Ty tvoří stejnou obsahovou kategorii a výzkumník se snaží pro sesbíraný materiál vytvořit vhodné typy kategorií. Tyto kategorie by měly pokrýt celý sesbíraný materiál. Kategorie nejsou univerzální a každý výzkumník si musí vytvořit své vlastní, které vyhovují potřebám jeho výzkumu. Každou kategorii si výzkumník označí kódem a při tom i průběžně čísluje strany materiálu, který je chronologicky uspořádan. Jeden úsek textu může patřit do více kategorií, proto je vhodné používat vícenásobné kódování (Gavora, 2000, str. 156 – 157).

### **4.3 Prezentace výsledků výzkumného šetření**

V této části prezentuji odpovědi respondentů, kteří odpovídali na základě tazatelských otázek. Dle Emanovského je v rámci kvalitativního výzkumného šetření uplatňována induktivní logika což znamená určitý postup při zkoumání daného jevu. Celému výzkumnému procesu předchází pozorování, následuje sběr dat, při kterém sbíráme pouze ta data, která nám přijdou smysluplná. Poté dochází k pátrání po pravidelnostech a vztazích existujících v získaných datech. V závěru formulujeme předběžné závěry, přičemž výstupem z těchto závěrů mohou být nové teorie.

Filosofickým základem kvalitativně orientovaného výzkumu je fenomenologie, která říká, že existuje více realit závislých na subjektivním jednání lidí (Emanovský, 2013, str. 16).

Tohoto výzkumného šetření se zúčastnili pracovníci, zabývající se výkonem alternativního trestu domácího vězení. Nejprve je uvedeno znění jednotlivé otázky a následně je uvedena její interpretace. V této části uvádím závěry a výsledky, ke kterým jsem během výzkumného šetření dospěla.

- **Otázka č. 1:** Jaké změny ve Vaší práci sledujete od doby zavedení elektronického monitoringu odsouzených?

Na tuto otázku mi odpověděli všichni dotazovaní respondenti, kteří se shodují v tom, že ubylo namátkových kontrol v místě bydliště, které před zavedením elektronického monitorovacího systému byly povinné několikrát do měsíce. Respondent č. 5., pan M., dodává, že se s nástupem elektronického monitorovacího systému změnil i způsob práce. Sděluje: *„Vznikly nová pracoviště, nová krajská pracoviště a s tím související nové pracovní pozice, které v těchto pracovištích předtím nebyly, jelikož pracovníci elektronického monitorovacího systému mají zcela jinou náplň práce. Mají také jiný pracovní režim, než mají ostatní probační úředníci a asistenti. Se zavedením elektronického monitoringu vznikly také nové režimy pohotovosti.“*

Respondent č. 4., paní V. pozoruje ve své práci změny v koordinaci s jinými pracovníky, konkrétně se specialisty na elektronický monitorovací systém, což jsou pracovníci z jiného oddělení, se kterými je potřeba se nějakým způsobem zkoordinovat. Jak dále uvádí, tito specialisté nejsou na všech střediscích, takže je občas náročné naplánovat výjezd společně. Je potřeba zkoordinovat nasazení elektronického náramku a to jak ze strany probačního úředníka, tak právě ze strany specialisty elektronického monitorovacího systému. Všichni respondenti se shodují v tom, že zavedením elektronického monitorovacího systému došlo ke spoustě změn v jejich dosavadní práci. Probační úředník má nyní online přehled o všech porušeních odsouzeného, včetně doby, kdy odchází a přichází domů nebo času, kdy zrovna elektronický náramek nabíjí.



- **Otázka č. 2:** Je to pro Vás jako pro probačního úředníka ulehčení nebo spíše ztížení Vaší práce? Například ve smyslu více papírování než doposud? Můžete to prosím porovnat?

Téměř všichni respondenti shodně uvedli, že na tuto otázku nelze tak jednoznačně odpovědět. Někteří respondenti uvedli, že je to pro ně spíše ulehčení jejich práce, co se týká například administrativních úkonů. S tímto výrokem však nesouhlasila respondentka č. 4., paní V., podle níž je to ulehčení pouze v případě dlouhodobějších trestů „*tam se to pro nás rentuje*“, co se však týká trestu domácího vězení, který soud uložil na kratší dobu, například jen na dobu 3 měsíců, vnímá to respondentka jako velice náročné, protože se kolem tohoto trestu musí zajistit spoustu věcí.

Respondent č. 5., pan M. tuto otázku vnímá tak, že to může pro někoho být jak ulehčením ale na druhou stranu i ztížením jeho práce. Podle tohoto respondenta je ulehčení práce rozhodně v tom, že celkově odpadá nutnost namátkových kontrol v takové míře, v jaké byly doposud. Dodává, že menší střediska, která mají na starost větší region, museli často tyto námatkové kontroly vykonávat po nocích a objíždět a kontrolovat odsouzené v jejich bydlišti, což bylo celkem náročné. Ztížení své práce vnímá tento respondent především v tom, že nyní je nutné zakládat různé záznamy a zprávy, které pracovníkům chodí ze systému a s těmito informacemi musejí dál pracovat. Probačním úředníkům chodí zároveň zpětná vazba i od specialistů na elektronický monitorovací systém. Jako příklad respondent uvedl, že když mu přijde nějaká konkrétní informace ohledně porušení trestu, musí vyhodnotit, zda se vůbec jednalo o porušení případně zvážit okolnosti jako například, zda je to porušení první nebo opakované a s tím samozřejmě souvisí vyhodnotit celou situaci. Zda stačí o této skutečnosti soud pouze informovat nebo zda už je to na sepsání návrhu k soudu ohledně přeměny trestu.

- **Otázka č. 3:** Mohl/a byste prosím popsat, jak vypadala kontrola trestu domácího vězení před zavedením elektronického monitoringu odsouzených?

Na tuto otázku všichni respondenti shodně odpovídají, že před zavedením elektronického monitorovacího systému probíhala kontrola odsouzených ve formě namátkových kontrol zhruba 4x do měsíce. Tento počet kontrol byl dán metodicky. Respondentka č. 4., paní V. dodává, že: „*pokud měl probační úředník podezření, že u odsouzeného je nějaké větší riziko porušení trestu, mohl provést námatkovou*

*kontrolu častěji.“ Zároveň dodává, že co se týká nějakého omezení například ve smyslu rušení nočního klidu po 22 hodině, to se na tento trest nevztahovalo. „Namátková kontrola se u odsouzeného v bydlišti mohla provést klidně ve 2 hodiny ráno, pokud měl odsouzený uložený soudně, že se v tuto dobu musí zdržovat doma.“*

Respondentka č. 3., paní M. se shodně ztotožňuje s ostatními respondenty, že tyto náátkové kontroly probíhaly v místě bydliště odsouzeného a to vždy v době, ve které se odsouzený musel zdržovat ve svém bydlišti. Tyto kontroly pak probíhaly zpravidla večer nebo o víkendech. K tomuto respondent č. 5., pan M. doplňuje, že celá kontrola domácího vězení před tím, než byla zavedena elektronická kontrola, souvisela s nutností mít na středisku řidiče. V praxi to poté vypadalo tak, že na kontrolu vyjeli dva pracovníci a to z bezpečnostních důvodů ale i z důvodů nějakého svědectví. Respondent dále zmiňuje: *„V podstatě to fungovalo tak, že ten, kdo měl na starosti kontroly, se musel podívat, u kterého odsouzeného už kontroly proběhly a u kterého ještě ne a podle toho ti dva pracovníci museli vyjet do bydliště odsouzeného. Pokud jeli ve večerních hodinách nebo v noci, vykázali si tuto dobu jako noční pracovní hodiny. Následně přijeli k bydlišti odsouzeného, zazvonili a čekali, zda jim přijde otevřít. Pokud nikdo neotevřel ani po opakovaném zazvonění, nechali pracovníci na místě upozornění, že u něho byli na náátkové kontrole, kterou porušil tím, že se nezdržoval v bydlišti v době, kterou měl soudem uloženou. Když byl odsouzený doma a otevřel dveře, podepsal pracovníkům určitý formulář, kterým stvrdil, že byl v uvedenou hodinu opravdu doma. Tento formulář také podepsali oba dva pracovníci a s těmito výstupy z náátkové kontroly pracovali následující den na středisku.“*

• **Otázka č. 4: Za jaké nejčastější provinění je trest domácího vězení ukládán?**

Na tuto otázku odpověděl respondent č. 1., pan L., pěti nejčastějšími paragrafy, za které je trest domácího vězení ukládán. Na prvním místě se jedná o § 337 – maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, dále § 205 – krádež, § 196 – zanedbání povinné výživy, § 274 – ohrožení pod vlivem návykové látky a § 358 – výtržnictví. Respondent č. 5., pan M. ještě dodává, že se občas může trest domácího vězení s použitím elektronického monitorovacího systému použít i u jiného provinění, například u nějaké závažnější hospodářské činnosti, avšak podmínkou pro uložení tohoto trestu je, že musí spadat pouze do přečinů nikoliv do zločinů.

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. vymezuje přečiny a zločiny v § 14 následovně: „(1) *Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny. (2) Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. (3) Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let*“ (trestní zákoník, § 14, online).

• **Otázka č. 5: Jak probíhá praktická realizace tohoto trestu?**

Z výpovědí respondentů probíhá praktická realizace trestu domácího vězení tak, že po pověření soudem přijde na středisko základní spisový materiál, který zpravidla obsahuje rozhodnutí soudu, rejstřík trestů odsouzeného a protokol z hlavního líčení. Probační úředník, který dostane odsouzeného na starosti, veškeré dokumenty založí do spisu a pozve si odsouzeného na osobní schůzku na středisko. Během této první schůzky poučí odsouzeného o trestu domácího vězení. Poučí ho také o aktuální elektronické kontrole s tím, že dále zjistí základní informace a domluví se s odsouzeným na šetření v místě bydliště. Pokud je to kapacitně možné, na šetření do místa bydliště vyjíždějí dva pracovníci – jeden probační úředník, který má odsouzeného na starosti a krajský specialista elektronického monitorovacího systému. Respondent č. 5., pan M. dodává: „*Tito dva pracovníci se jedou podívat do místa bydliště odsouzeného a zjistí tam veškeré podmínky, které jsou nezbytné pro výkon trestu domácího vězení. Pracovníci musí zjistit, jak to vypadá u odsouzeného doma, zda lze vůbec elektronický systém nainstalovat a pokud ano, vyměří perimetr, ve kterém se odsouzený může pohybovat. Zároveň pracovníci zjišťují, zda s trestem domácího vězení souhlasí také ostatní členové domácnosti, například rodina, manželka nebo v případě ubytoven ostatní spolubydlíci. Pokud s tím nebude někdo ze společného obydlí souhlasit, není to 100% překážka toho, aby trest domácího vězení nemohl být uložen.*“

O celém šetření v místě bydliště se vykoná záznam, který se odesílá na soud z důvodů toho, aby soud mohl trest nařídit na konkrétní adresu. Následuje kontaktování specialistů elektronického monitorovacího systému, kteří přijedou do bydliště odsouzeného a nainstalují základovou stanicí, elektronický náramek a případně další zařízení, která jsou pro výkon tohoto trestu potřebná. Znovu musejí odsouzeného o všem poučit, například o tom, jak často elektronické zařízení nabíjet.

Od tohoto okamžiku trest domácího vězení s kontrolou elektronického monitorovacího zařízení funguje. Dále s tím primárně pracují pracovníci operačního střediska, kterým chodí informace ohledně pohybu odsouzeného. Pokud dojde k nějakému porušení trestu, zaznamenané informace se automaticky zasílají na email probačnímu úředníkovi, který má odsouzeného na starosti a s těmito informacemi může dál pracovat. Probační úředník vyhodnocuje, v jakém rozsahu došlo k porušení trestu a může na soud navrhnout přeměnu trestu. Poté se během veřejného zasedání rozhoduje o tom, zda se v trestu domácího vězení bude nebo nebude pokračovat.

Respondentka č. 3., paní M. sděluje, že pokud se během výkonu trestu domácího vězení vyskytnou nějaké technické problémy, operační středisko kontaktuje specialisty elektronického monitorovacího systému, aby v místě bydliště provedli nějaký technický zásah. Specialisté elektronického monitorovacího systému jsou pracovníci, kteří jsou odpovědní za technický provoz celého systému.

- **Otázka č. 6:** Kdy se do procesu zapojuje probační úředník? V které fázi trestního řízení?

Všichni respondenti se shodují v tom, že probační úředník je do procesu zapojen hned od začátku a to po celou dobu až do vykonání případně přerušení nebo pokud nedojde ke změně trestu. Respondentka č. 4., paní V. uvádí, že jako probační úřednice píše stanovisko k tomu, zda je vhodné uložení trestu domácího vězení. Zjišťuje hned na počátku celého procesu, zda není zázemí odsouzeného nestabilní a v tom případě by pro něho bylo uložení trestu domácího vězení nesmysl. Pokud k tomu dojde, zvažuje, jestli by pro tohoto odsouzeného nebyl vhodnější spíše jiný typ alternativního trestu například trest obecně prospěšných prací.

Respondent č. 1., pan L. se ztotožňuje s výpovědí ostatních respondentů a dodává: „*V době, kdy je podáno obvinění k soudu a soud zvažuje uložení trestu domácího vězení, pověří středisko Probační a mediační službu České republiky provedením předběžného šetření v místě bydliště odsouzeného. Jedná se o takzvaný institut předběžného šetření (IPŠ).*“ Respondent č. 5., pan M. vypověděl, že vždy musí být jako první pověřený vedením případu probační úředník, který si následně dojednává spolupráci se specialisty elektronického monitorovacího systému. Zároveň dodává, že k tomu dochází až po pověření soudem. Bez pověření soudu se v těchto věcech zpravidla nic nekoná.

- **Otázka č. 7:** Jak probíhá předběžné šetření u odsouzených? IPŠ? (Institut předběžného šetření)

Dle výpovědi respondenta č. 5., pana M. je institut předběžného šetření důležitý v přípravném řízení. V praxi to probíhá tak, že na základě zaslané pozvánky přichází odsouzený na středisko Probační a mediační služby České republiky a probíhá konzultace s probačním úředníkem. Během této první konzultace je potřeba od odsouzeného zjistit, jaké stanovisko k trestu zaujímá a hlavně jestli s trestem domácího vězení souhlasí. Respondent zmiňuje: „*Trest domácího vězení je snad jediný trest, který nelze uložit bez souhlasu pachatele. Tento souhlas musí stvrdit svým podpisem.*“ Probační úředník dále zjišťuje další informace například ohledně zaměstnání odsouzeného. Respondentka č. 4., paní V. k tomuto doplňuje, že je pro ně důležitá oficiální pracovní smlouva a neuznávají, pokud jim odsouzený sdělí, že pracuje bez smlouvy tzv. na černo. V takovém případě má odsouzený bohužel smůlu a probační úředník toto sdělení nebere jako podstatný důvod, proto, aby mohl odsouzený práci vykonávat v průběhu trestu domácího vězení. Probační úředník bere v potaz pouze oficiální pracovní smlouvu, kterou musí odsouzený doložit. Ze zákona může probační úředník kontaktovat i zaměstnavatele ale děje se tomu pouze ve výjimečných případech, když mají pracovníci nějaké podezření. Dále se zjišťuje, jestli například odsouzený nepečuje o nějakou osobu v domácnosti či zda je věřící a chodí pravidelně do kostela. To vše se musí v režimu zohlednit. Probační úředníci se ptají převážně na denní režim odsouzeného, přičemž se v žádném případě nejedná o volnočasové aktivity odsouzeného.

Poté se domluví návštěva v místě bydliště, kam z bezpečnostních důvodů jedou dva pracovníci – probační úředník a specialista elektronického monitorovacího systému, který zajišťuje technickou stránku. Například na některých ubytovnách může být problém s instalováním základové stanice. Trest domácího vězení lze doporučit i bez elektronického monitoringu, avšak orgány činné v trestním řízení zpravidla preferují variantu s elektronickým monitoringem. Když se vše prověří, sepíše se k celé události určité stanovisko, které se zasílá na soud. A poté už záleží na rozhodnutí soudu. Podle toho jak soud rozhodne, přikročí se k samotné realizaci trestu. Respondentka č. 2., paní B., doplňuje: „*K uložení trestu domácího vězení je vždy nutný souhlas pronajímatele bytu nebo domu.*“

- **Otázka č. 8:** Jaké jsou z Vašeho pohledu nedostatky tohoto alternativního trestu?  
A jak by podle Vás mělo dojít k vylepšení těchto nedostatků do budoucna?

Nedostatky tohoto alternativního trestu spatřují respondenti převážně v tom, že trest domácího vězení je těžce použitelný pro řadu odsouzených, protože vyžaduje poměrně velkou míru jejich spolupráce. Respondentka č. 3., paní M. dodává: „Všechna zařízení, která odsouzený dostane, musí denně nabíjet, což je pro něho velice nekomfortní. Nabíjení probíhá zhruba 2,5 – 3 hodiny denně. Zároveň odsouzený dostává za celé zařízení hmotnou odpovědnost, což znamená, že pokud elektronické zařízení nějakým způsobem poškodí, zaplatí ho.“ Respondentka č. 4., paní V. spatřuje nedostatky tohoto trestu v jeho nákladnosti. Doplňuje, že musí fungovat pohotovosti elektronického monitorovacího systému. Pohotovosti znamenají, že v případě potřeby musí vyjet dva pracovníci – jeden probační úředník a jeden specialista elektronického monitorovacího systému do místa bydliště odsouzeného. Jezdí se celkem dlouhé vzdálenosti a to i o víkendech. Pracovníci se střídají v určitém režimu, například východní Čechy jsou spojeny se severními a na celé území mají pouze jednu výjezdovou dvojici.

Respondent č. 5., pan M. vidí nevýhodu tohoto trestu již v zákoně, který říká, že trest domácího vězení je možný uložit pouze pro přečiny (což jsou nedbalostní i úmyslné trestné činy, na které je stanovena horní hranice trestní sazby do pěti let). Dodává, že spouště odsouzeným, nelze trest domácího vězení uložit, přestože mají zaměstnání, stabilní rodinné poměry nebo funkční bydliště a tento trest by pro ně byl vhodný. V tomto směru se do budoucna připravuje řada úprav, avšak v současné době to velmi limituje toho, komu lze trest domácího vězení uložit. Jako další nevýhodu spatřuje tento respondent ve finanční stránce odsouzeného, jelikož se jedná o trest, který si hradí odsouzený sám. Odsouzený si musí uvědomit, že ho tento trest bude stát celkem dost peněz, které bude muset zaplatit až po ukončení celého trestu. Pokud odsouzený poškodí nějakou část z elektronického zařízení, je také povinen ji uhradit. Je potřebné na to odsouzené upozornit předem.

Respondenti se v odpovědích shodovali v tom, že se také často jedná o technické nedostatky. S tímto tvrzením však nesouhlasí respondent č. 1., pan L., který sdělil, že v současné době zásadní nedostatky tohoto trestu nejsou. Sděluje, že systém funguje tak jak má a co se týká provozních a technických detailů, vše se řeší za provozu. Podle jeho vyjádření je systém zcela funkční.

- **Otázka č. 9:** Jaké jsou z Vašeho pohledu naopak výhody tohoto nově zavedeného sledování odsouzených?

Výhody trestu domácího vězení spatřují respondenti v tom, že odsouzený není vytržen ze svého sociálního a pracovního prostředí a zůstává na svobodě. Je v kontaktu s rodinou, splácí pohledávky a nemusí přijít o zaměstnání. Výhodou pro něho je, že se nedostane do závadového prostředí, kterým bezesporu vězení je. Respondent č. 5., pan M. říká: *„Nevytrženost odsouzeného z jeho sociálního prostředí je důležitá, protože pokud se jedinec dostane do vězení, je poté návrat zpátky pro řadu z nich velmi náročný. Pro odsouzené, kteří mají stále zázemí, je resocializace daleko jednodušší, takže pokud je tu ta možnost, měl by se odsouzený snažit udržet se od vězení co nejdále.“* S pobytem odsouzeného na svobodě souvisí možnost hradit způsobenou škodu nebo například platit výživné na své děti. Respondentka č. 3., paní M. spatřuje velkou výhodu v možnosti provedení pravidelných kontrol na přítomnost alkoholu a to pomocí alkohol testeru. Popisuje, že se jedná o trubičku, do které odsouzený fouká a výsledek se okamžitě odesílá na operační středisko. Následně výsledky putují z operačního střediska i probačnímu úředníkovi, který v případě porušení zákazu konzumace alkoholu vyvozuje pro odsouzeného patřičné závěry. Sám odsouzený se však nedozví, zda něco nadýchal či nenadýchal, protože jemu samotnému se výsledky nezobrazují.

Respondent č. 5., pan M. dále dodává, že velkou výhodou pro odsouzeného je jednodušší zahlazení trestu. U trestu domácího vězení se jedná o zhruba jeden rok kdežto u trestu odnětí svobody je lhůta pro zahlazení trestu o dost delší. Pro některé odsouzené je velmi důležité mít čistý rejstřík trestů pro jejich budoucí fungování ve společnosti. Respondentka č. 4., paní V. říká, že výhodou trestu domácího vězení je opravdu mnoho. Jako příklad uvádí ochranu oběti. Výhodou je, že lze v přístroji nastavit tzv. zakázanou zónu, což znamená, že se v této zóně nesmí odsouzený pohybovat. Pokud do této zakázané zóny vstoupí, operační středisko ho okamžitě kontaktuje, že se nachází v zakázaném prostoru a musí tento prostor okamžitě opustit. Pokud odsouzený na výzvu nereaguje a stále pobývá v zakázané zóně poblíž své oběti, může operační středisko na místo vyslat policii. Další výhodou tohoto trestu vnímá respondentka v tom, že nyní dochází k menšímu zatížení probačních úředníků ve smyslu namátkových kontrol. Dříve musel probační úředník vykonat čtyři namátkové kontroly v místě bydliště odsouzeného za měsíc. Nyní, když odsouzeného kontroluje elektronický náramek, stačí, když probační úředník vykoná namátkovou

kontrolu jednou za měsíc. S tím zcela jistě souvisí výhoda přesnosti kontroly, kdy pracovníci operačního střediska přesně vědí, kde se odsouzený v daný čas nachází.

Další výhodou je, že se v určenou dobu odsouzený skutečně zdržuje ve svém bydlišti, máme jeho lokalizaci v podstatě neustále. Respondentka č. 2., paní B., doplňuje, že další výhodou trestu domácího vězení může být jeho preventivní působení před případným pácháním další trestné činnosti.

- **Otázka č. 10:** Co se stane, když odsouzený vymezené časy a prostor pro pohyb porušuje? Jaký je postup v případě porušení pravidel? A co se stane, když s Vámi odsouzený nespolupracuje?

Respondent č. 1., pan L. uvedl, že v případě méně závažného porušení pravidel se situace řeší domluvou na středisku Probační a mediační služby České republiky a písemnou výtkou. Pokud však odsouzený porušuje opakovaně či došlo k velmi závažnému porušení, musí probační úředník informovat soud a podat návrh na přeměnu trestu. Trest domácího vězení může být v případě porušení pravidel přeměněn na výkon trestu odnětí svobody. Respondent č. 5., pan M. doplňuje, že se musí rozlišovat, jak jsou jednotlivá porušení závažná a zda se jedná o jednorázové či opakované porušení. Zároveň dodává, že v případě náhrady vazby nebo v případě, kdy je tam chráněná osoba neboli oběť, lze také iniciovat zásah policie, protože je zde podezření, že této oběti bude hrozit újma na zdraví. Podle trestního řádu je operační středisko povinné při zjištění skutečností, které vedou k maření účelu náhrady vazby, povinně informovat policejní orgán. Policie poté zadrží odsouzeného a soud by měl rozhodnout ve vazebním zasedání, zda bude v trestu pokračováno nebo zda půjde odsouzený zpátky do výkonu trestu. Pracovníci operačního střediska se samozřejmě snaží nějakým způsobem přimět odsouzeného, aby ukončil bezpečnostní incident, tedy, aby přerušil porušování podmínek.

Z pohledu respondentky č. 4., paní V. postupují pracovníci v případě porušení pravidel následovně: „*Pokud nastane nějaké porušení, pracovníci z operačního střediska kontaktují telefonicky odsouzeného a ptají se ho, co se stalo, proč porušil, proč se nachází v prostoru, ve kterém nesmí být a podobně. Vede se rozhovor, proč nastala tato mimořádná situace. Je možné, že u odsouzeného je vše v pořádku a mohlo dojít k nějakému technickému incidentu.*“ Respondentka zároveň dodává, že pokud je u odsouzeného vyšší rizikovitost a je nekontaktní, což znamená, že nereaguje



na telefonické hovory z operačního střediska nebo vstoupí do vyměřeného prostoru pro oběť, může operační středisko iniciovat zásah policie.

- **Otázka č. 11:** Jaké problémy se v průběhu výkonu trestu vyskytovaly a co bylo jejich příčinou?

Respondent č. 2., paní B., spatřuje problémy především technického rázu. Jako příklad uvádí, že si odsouzený zapomene nabít elektronické zařízení. Problémy tohoto technického rázu jsou podle ní velmi časté. S tím shodně souhlasí také respondentka č. 4., paní V. a dodává, že další problémy souvisejí s poškozením elektronického zařízení. K poškození může dojít ať už úmyslně či neúmyslně. Respondentka sděluje, že se uvažuje o tom, zda by to nemělo fungovat na podobném principu, jako v případě bytů u kterých požaduje vlastník složit kauci předem. Když chce občan bydlet, musí také nejprve složit nějakou kauci předem, kterou prokáže, že má na provoz daného bytu finance. Tato kauce se samozřejmě po ukončení nájemní doby nájemníkovi vrátí. Stejně by to mohlo být i v případě elektronického monitorovacího zařízení. Odsouzený by musel složit určitou částku a teprve poté by dostal veškeré elektronické vybavení. Samozřejmě po vykonání celého trestu a v případě, že nedojde k poškození elektronického zařízení a odsouzený vrátí toto zařízení celé v pořádku, byla by mu tato částka vrácena zpět. Respondentka však dodává, že by byl tento postup pro odsouzeného velice diskriminační.

Dle vyjádření respondenta č. 5., pana M. jsou časté problémy s bydlištěm odsouzeného. „Bydliště odsouzeného může být nějakého nestandardního tvaru a poté je tam potřeba instalovat více základových stanic, protože se může stát, že odsouzený zajde za nějakou překážku a okamžitě dojde ke ztrátě spojení se základovou stanicí.“ Další problémy respondent vidí v nepravidelných pracovních režimech odsouzeného. „Jsou odsouzení, kteří mají každý den jiný režim práce a je potřeba se těmito informacemi řídit a neustále daný režim přenastavovat. Odsouzený například může v ještě ten stejný den dostat směnu navíc nebo musí pracovat přesčas a poté to samozřejmě hlásí porušení, protože v uvedený čas se odsouzený ještě nenachází ve svém bydlišti.“ Dalším problémem může být rozpoznávání typu porušení. Zda se jedná o provozní či bezpečnostní incident. Respondent dodává, že ve většině případů převažují spíše provozní, neboli technické incidenty. Dle vyjádření respondenta č. 5., pana M. se vyskytuje spousta problémů, s čímž nesouhlasí respondent č. 1., pan L. a odlišuje se tak od ostatních respondentů. Pan L. zmiňuje, že se jedná většinou

o drobné problémy. „*Systém občas hlásí falešný poplach*“ což musí operační středisko filtrovat a odesílat probačnímu úředníkovi, který následně vidí v systému, zda se skutečně jednalo o falešný poplach či nikoliv. Zároveň vidí, jak celou situaci operační středisko s odsouzeným řešilo.

• **Otázka č. 12:** Kolik tento alternativní trest stojí odsouzeného a kolik stojí stát?

U této otázky se všichni respondenti shodují na tom, že tento trest stojí odsouzeného 50,- Kč za den a odsouzený ho platí až po vykonání celého trestu. Respondentka č. 3., paní M dodává: „*Pro stát je to rozhodně finančně výhodnější.*“ Zároveň dodává i respondentka č. 4., paní V., že v případě poškození zařízení je odsouzenému naúčtována částka i za poškození elektronického zařízení. O tomto je však odsouzený předem informován. Respondent č. 5., pan M. říká, že odsouzeného tento trest vyjde na zhruba 1 500,- Kč za měsíc s tím, že to po něm bývá zpravidla vymáháno až po ukončení celého trestu. Dodává: „*Pokud bylo chování odsouzeného během výkonu trestu domácího vězení bezproblémové, může požádat probačního úředníka o uhrazení tohoto trestu ve formě pravidelných splátek.*“ Odsouzený si musí uvědomit, že za tento trest musí vynaložit celkem vysokou částku. Například když trest domácího vězení trvá jeden rok, zaplatí odsouzený celkem 18 000,- Kč.

Všichni respondenti se shodují na tom, že pro stát je elektronický monitoring odsouzených bezesporu levnější varianta než například trest odnětí svobody, za který stát vynaloží na jednoho odsouzeného zhruba 1 500,- Kč na den. U trestu domácího vězení se jedná o částku několikanásobně nižší než právě u výkonu trestu odnětí svobody. Respondent č. 5., pan M. dodává, že jeho kolega jednou počítal, na kolik tento trest vyjde stát a po započítání veškerých nákladů na pracovníky, opotřebení aut a dalších věcí, došel k závěru, že se jedná o částku zhruba 600,- Kč na den. I když se nejedná o oficiální informaci, dodává, že ušetřené peníze to pro stát rozhodně jsou.

Pro porovnání uvádím následující tabulku, která znázorňuje přínosy státního rozpočtu, které plynou z denního poplatku za aplikaci elektronického monitorovacího systému na Slovensku, přičemž vycházím z toho, že v České republice budou tato čísla obdobná. Příjmy z denního poplatku jsou stanoveny v obou zemích na 50,- Kč za jeden den. Pro účely výpočtu přínosu elektronického monitorovacího systému (viz tabulka níže) byly počty odsouzených využívajících elektronický monitorovací systém v jednotlivých letech sníženy o 200, tj. o počet

odsouzených, kteří vykonávají trest domácího vězení a tento poplatek hradí (Finanční přínosy elektronického monitorovacího systému, online).

**Tabulka č. 3: Přínosy státního rozpočtu plynoucí z denního poplatku za aplikaci EMS**

Přínosy státního rozpočtu plynoucí z denního poplatku za aplikaci EMS							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Celkem
počet odsouzených a obviněných využívajících EMS	500	700	767	839	917	1000	
příjmy SR z denního poplatku v tis. Kč	7 300	10 220	11 198	12 249	13 388	14 600	<b>68 955</b>

Zdroj: [https://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2015/08/MSp\\_důvodová-zpráva.pdf](https://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2015/08/MSp_důvodová-zpráva.pdf)

• **Otázka č. 13: Jaký dopad měl uložený trest na odsouzeného?**

Respondentka č. 2., paní B., říká, že dopad trestu domácího vězení na odsouzeného se ukáže až časem, vzhledem k tomu, že horní možná hranice pro uložení tohoto trestu jsou až dva roky. Respondent č. 1., pan L. doplňuje: „*Průměrná délka trestu domácího vězení s využitím elektronického monitorovacího systému probíhá v řádech několika měsíců. Tento trest tak velmi působí na psychiku odsouzeného, takže je zde určitá motivace pro odsouzeného k vedení řádného života.*“ Psychika odsouzeného hraje velice důležitou roli. Odsouzený má nad sebou „oko velkého bratra“, je neustále kontrolován, hlídán, chodí mu SMS zprávy nebo mu telefonují pracovníci operačního střediska. Je to rozhodně jiné, než když předtím probíhala kontrola jednou za čas a to pouze formou namátkových kontrol. Nyní je odsouzený monitorován a hlídán 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Odsouzený si na tento režim musí zvyknout, protože je to opravdu velmi náročné na jeho psychiku. Respondent č. 5., pan M dodává: „*Se zavedením elektronického monitorovacího systému stoupla průměrná délka trestu domácího vězení z 9 měsíců na 11 měsíců.*“ Na odsouzeného jsou tak kladeny vysoké nároky, aby zvládnul dodržovat stanovený režim. Velký preventivní dopad zmiňuje respondent č. 5., pan M. Odsouzený si může udržet zaměstnání a být v kontaktu se svojí rodinou. Zároveň říká, že velký dopad to má také na finance odsouzeného, protože se jedná o trest, který si odsouzený platí. Odsouzený může mít zároveň soudem uloženou povinnost zákazu konzumace

alkoholu. K tomuto respondent sděluje, že podle toho jak soud uloží trest domácího vězení a s tím spojená různá omezení a povinnosti, tak takový to na odsouzeného bude mít dopad.

- **Otázka č. 14:** Myslíte si, že zavedením elektronického monitorovacího systému je odsouzený pod 100% kontrolou nebo může tuto elektroniku nějak obelstít? Přeci jenom je to jenom přístroj.

Dle vyjádření respondenta č. 1., pana L. je odsouzený pod 100% kontrolou – „*Systém prakticky nelze obelstít.*“ Respondentka č. 2., paní B., dodává: „*Odsouzeného hlídá GPS systém a je kontrolován na minuty i na metry.*“ I respondent č. 5., pan M. odpověděl, že dle jeho názoru se jedná opravdu o téměř 100% kontrolu. Elektronické náramky dokážou rozpoznat rušičku GPS signálu. „*Odsouzený se také může pokusit přestříhnout elektronický náramek, protože ze zdravotních důvodů je možné tento náramek přestříhnout nůžkami. Náramek obsahuje optické vlákno, takže pokud dojde k přerušení tohoto vlákna a zároveň celého signálu, náramek vyše okamžitě upozornění pracovníkům operačního střediska. Tito pracovníci se vždy dozvědí o ztrátě signálu.*“ Respondent dále dodává, že se také odsouzený může pokusit elektronický náramek rozdělat. Pokud k tomu dojde, elektronický náramek má na sobě čidla, která do operačního střediska podají hlášku o tom, že se odsouzený pokouší otevřít kryt elektronického zařízení. Pokud se odsouzený pokusí obalit elektronické zařízení alobalem, kvůli přerušení signálu, opět přijde do systému hláška, že se s elektronickým zařízením ztratilo spojení. „*Možnosti pro to, aby odsouzený mohl s elektronickým monitorovacím zařízením nějak manipulovat, tu jsou a budou, ale vždy se k pracovníkům operačního střediska dostane upozornění ohledně manipulace s elektronickým zařízením.*“

Jiný názor má však respondentka č. 4., paní V., která říká, že se může stát, že dojde k nějakému výpadku v systému. Pracovníci jsou si této možnosti rozhodně vědomi. Zároveň ale respondentka sděluje, že je potřeba udělat určitý příměr k tomu, jak tento trest fungoval dříve a to tak, že fungoval pouze na základě namátkových kontrol. „*V současné době je odsouzený kontrolován každých 5 minut, za hodinu proběhne celkem 12 kontrol a za celý den je to v řádu několika stovek kontrol. Jedná se o úplně odlišný typ kontroly, než tomu bylo doposud*“, dodává respondentka.

- **Otázka č. 15:** Můžete odhadnout budoucí vývoj tohoto celkem nově zavedeného sledování odsouzených?

Budoucí vývoj trestu domácího vězení s využitím elektronického monitorovacího systému vidí respondenti různým pohledem. Respondent. č. 1., pan L. vidí budoucí vývoj v rozšíření počtu uložených trestů. S tímto výrokem se shoduje respondent č. 5., pan M., který říká: „*Kdyby vše fungovalo tak, jak má, určitě by byl do budoucna pozvolný nárůst v počtu uložených trestu domácího vězení s využitím elektronického monitorovacího systému.*“ Zároveň dodává, že v současné době je dána určitá stopka na ukládání tohoto trestu a ze strany soudu prozatím nebude docházet k jeho ukládání. „*Což je bohužel škoda, protože není dostatek elektronických náramků a pokud se celá situace nevyřeší co nejdříve, budou se tyto náramky šetřit pro náhrady vazby*“, doplňuje respondent. Shodně odpovídá také respondentka č. 4., paní V: „*Aktuálně využíváme elektronické náramky na náhrady vazby dohledem. Tyto tresty mají pro soudy vyšší prioritu pro uložení elektronického monitorovacího systému. Tresty domácího vězení kontrolujeme běžným způsobem, tedy namátkovými kontrolami. Myslím si, že pokud se něco výrazně nezmění, budeme v tomto režimu pokračovat i nadále.*“ Teprve se uvidí, jak bude nadále probíhat komunikace s aktuálním dodavatelem ohledně elektronického monitorovacího zařízení.

Dále respondent č. 5., pan M. vypověděl, že je velmi pravděpodobné, že nyní, s aktuálními znalostmi a zkušenostmi bude vypracování technické specifikace a provedení veřejné zakázky o dost rychlejší, než tomu bylo dříve. Dále dodává, že uchazeči, kteří byli v minulém výběrovém řízení velmi úspěšní, si toho jsou velmi dobře vědomi a hlídají si celou situaci ohledně dodávky elektronických náramků a možnou změnu dodavatele. Je tudíž velmi pravděpodobné, že by se aktuální dodavatel mohl vyměnit a mohl by nastoupit nějaký jiný dodavatel. „*Nebude to ovšem tak jednoduché, protože stávající dodavatel má uzavřenou určitou smlouvu, ve které jsou jasně dané výpovědní lhůty a výpovědní důvody. Myslím si ale, že pokud by mělo dojít k náhradě stávajícího dodavatele, bylo by toto hledání poměrně rychlé.*“ Co se týká klasických namátkových kontrol, ty budou probíhat i nadále a to převážně u nerizikových odsouzených. Respondentka č. 2., paní B., vidí v budoucím vývoji trestu domácího vězení s využitím elektronického monitorovacího systému možný nárůst zaměstnanců.

#### 4.4 Závěr výzkumného šetření

Ve výzkumné části práce je prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru provedeno výzkumné šetření s pracovníky Probační a mediační služby České republiky, kteří dohlíží na výkon alternativních trestů. Mezi takovýto trest patří i trest domácího vězení, se kterým souvisí elektronický monitoring odsouzených. Kvalitativní forma výzkumu, kterou jsem během zkoumání použila, se snaží porozumět a pochopit zkoumané osoby v jejich přirozeném prostředí což vede k odhalení některých nových souvislostí. Respondenti, kteří odpověděli na moje otázky, jsou pracovníky Probační a mediační služby České republiky. Svoje výzkumné šetření jsem prováděla na malém vzorku jedinců, respektive respondentů. Na základě získaných rozhovorů s výše uvedenými respondenty bylo snahou odpovědět na stanovené výzkumné otázky. Cílem výzkumu bylo získat informace o elektronickém monitorovacím zařízení. Převážně o důvodech jeho zavedení, o jeho efektivnosti a dopadech na odsouzeného a také o tom, jak probíhá kontrola tohoto nově zavedeného sledování odsouzených v praxi.

##### **Základní výzkumné otázky:**

##### **VO 1: Jaké byly důvody zavedení elektronického monitorovacího systému?**

Alternativní tresty, mezi které patří i trest domácího vězení, se celkově považují za velice potřebné a to hned z několika důvodů. Jedním z důvodů zavedení alternativního trestu domácího vězení bylo, že v České republice došlo k velkému nárůstu počtu vězňů a Českou republiku dlouhodobě trápila a doposud ještě trápí přeplněnost věznic. Čísla jsou příliš vysoká a právě z tohoto důvodu došlo k ukládání tzv. alternativních trestů. Česká republika má dlouhodobě přetížené věznice a právě v těchto věznicích by se mohla resocializace odsouzených odehrávat na svobodě. S tím také souvisí ekonomická stránka tohoto trestu. Každý vězeň stojí stát okolo 1 500,- Kč na den. Vězení je finančně náročnější, než jsou alternativní tresty. Trest odnětí svobody nemusí být v současné době nařizován tak často, což je pro stát významné z hlediska ekonomické oblasti. Důvodem bylo ušetřit finance na výstavbu nových věznic či snížit náklady na provoz stávajících věznic. Jedním z důvodů zavedení elektronického monitorovacího systému bylo přimět soudce ukládat alternativní tresty častěji. Pro stát je ukládání alternativních trestů finančně výhodnější. Konkrétně trest domácího vězení vyjde mnohem levněji než skutečné

vězení. Respondenti uvedli: „*Jeden den s elektronickým náramkem vyjde stát na 130,- Kč a dalších 50,- Kč musí uhradit sám odsouzený. Naproti tomu odsouzený, který svůj trest vykonává ve věznici, stát vyjde na 1 200,- Kč denně, přičemž samotný odsouzený hradí pouze 1 500,- Kč měsíčně.*“

Probační a mediační služba České republiky plánuje postavit probační dům za peníze ušetřené na elektronických náramcích. Elektronické náramky i probační dům mají státní rozpočet zatěžovat mnohonásobně méně než pobyt odsouzených ve věznicích. Vyplývá to z materiálu vlády, který má Česká justice k dispozici (Česká justice, online).

Všichni respondenti se souhlasně shodují v tom, že dalším důvodem zavedení elektronického monitorovacího systému byla možnost lepšího monitorování, tedy lepší kontroly výkonu tohoto trestu, což požadovaly především soudy. Tento požadavek soudů by měl naplnit právě zprovozněný elektronický monitorovací systém. Jednoduše řečeno, elektronický náramek znamená spolehlivější kontrolu a tento požadavek se společnost snažila naplnit. V praxi to tedy znamená spolehlivější možnost kontroly odsouzeného a lepší ochranu oběti trestného činu. Ochrana oběti je velkou výhodou jak uvádí respondenti. „*V elektronickém přístroji lze nastavit tzv. zakázanou zónu, což znamená, že se v této zóně nesmí odsouzený pohybovat. Pokud do této zakázané zóny vstoupí, operační středisko okamžitě kontaktuje odsouzeného a sdělují mu, že se nachází v zakázané zóně a musí tento prostor ihned opustit. Pokud odsouzený na výzvu nereaguje a stále pobývá v zakázané zóně poblíž své oběti, může operační středisko na místo vyslat policii České republiky.*“

Důvody zavedení elektronického monitorovacího systému byly také spatřovány v řadě pozitivních změn a to jak pro samotné odsouzené, tak i pro společnost. Jak již bylo několikrát řečeno, vězni při výkonu tohoto alternativního trestu neztratí kontakt s rodinou a okolím. Můžou nadále pracovat a splácet tak své dluhy. S trestem odnětí svobody byla také odsouzenému vzata poslední naděje na vedení běžného života na svobodě. Z tohoto důvodu začali být podporováni i jiné cesty, které připraví odsouzeného na život na svobodě a zároveň budou odsouzeného dostatečně dlouhou dobu sledovat a pomáhat mu v reintegraci do společnosti.

Dalším důvodem zavedení elektronického monitorovacího systému bylo to, že kontrolu tohoto trestu bude za pracovníka vykonávat elektronické zařízení. Do spuštění celého systému kontrolovali odsouzené probační úředníci namátkově. Této

kontrole se chtělo zamezit, protože nebyla tak efektivní, jelikož tyto kontroly probíhaly pouze 4x do měsíce. I z tohoto důvodu soudci trest domácího vězení často neukládali. Zavedení elektronického monitorovacího systému také znamená úsporu práce pro probační úředníky na namátkových kontrolách. Své síly a kapacity poté mohou věnovat výchovné práci s odsouzeným nebo na pomoc oběti trestného činu.

Mezi další důvod zavedení tohoto trestu je, že doposud nebylo k dispozici účinné zařízení, které by odsouzené hlídalo v jejich bydlišti. Tento projekt mohl naostro fungovat již několik let, kdyby nedošlo ke zpoždění kvůli výběru dodavatele elektronického zařízení.

**VO 2: Je toto nově zavedené sledování odsouzených efektivní a má na odsouzeného izolace od okolního světa nějaké dopady?**

Co se týká efektivnosti trestu domácího vězení s využitím elektronického monitorovacího systému, jedná se o velmi efektivní trest hned z několika důvodů. Pokud porovnáme kontrolu trestu domácího vězení ve formě namátkových kontrol a kontrolu trestu domácího vězení pomocí elektronického monitorovacího zařízení, můžeme vidět vysokou efektivitu právě v elektronickém kontrolování. Nyní stačí, když probační úředník provede namátkovou kontrolu u odsouzeného v bydlišti pouze jednou za měsíc, kdežto dříve musel tyto kontroly provést minimálně čtyři. Z výpovědí respondentů vyšlo najevo, že: „*Efektivnost tohoto trestu je převážně v tom, že je odsouzený kontrolován v podstatě 24 hodin denně, 7 dní v týdnu.*“ Přesnost těchto kontrol je velice efektivní a lokalizaci odsouzeného sledují pracovníci v podstatě neustále.

Velká efektivita je také v tom, že pracovníci mají možnost prostřednictvím elektronického monitorovacího zařízení provést pravidelnou kontrolu na přítomnost alkoholu, aniž by museli odsouzeného navštívit osobně v jeho bydlišti. Velice efektivní pro odsouzeného je také to, že se nedostane do závadového prostředí, jakým bezesporu vězení je. Odsouzený tak neztrácí kontakt se svým sociálním prostředím a nedochází k narušení rodinných vazeb. Velice se eliminuje poznamenání jak fyzické, tak zejména psychické stránky jeho osobnosti. Snižuje se riziko ztráty zaměstnání a s tím související vznik špatné finanční situace odsouzeného ale i jeho rodiny.

Zároveň po vykonání trestu domácího vězení může odsouzený zažádat o zahlázení trestu, což je pro něho velkou výhodou v budoucím fungování ve



společnosti. Efektivnost respondenti spatřují také v preventivním působení na odsouzeného před případným pácháním další trestné činnosti. Vysoce efektivní je také ochrana oběti, která probíhá tak, že na elektronickém přístroji odsouzeného lze nastavit tzv. zakázanou zónu, do které odsouzený nesmí vkročit. Efektivnost je také v tom, že domácí vězení pomáhá řešit problém přeplněných věznic. Kapacita českých věznic je překročena až o tisíc vězňů. Tato čísla jsou příliš vysoká a znamenají, že se nedostatečně využívají alternativní tresty. Z výpovědí respondentů vyšlo najevo, že *„Trest domácího vězení s využitím elektronického monitorovacího systému je efektivní alternativou trestu odnětí svobody.“*

Co se týká dopadu na odsouzeného, respondenti se shodují na tom, že trest domácího vězení s využitím elektronického monitorovacího systému je velmi náročný na psychický stav odsouzeného ale nejen jeho samotného. Psychika odsouzeného hraje velice důležitou roli v průběhu výkonu trestu domácího vězení. Tento psychický stav odsouzeného má taky vliv i na rodinu, se kterou odsouzený žije ve společné domácnosti. *„Psychický stav odsouzeného hraje velice důležitou roli. Odsouzený má nad sebou tzv. „oko velkého bratra“, je neustále kontrolován, hlídán, chodí mu SMS zprávy nebo mu telefonují pracovníci operačního střediska. Nyní je odsouzený monitorován a hlídán 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Odsouzený si na tento režim musí zvyknout, protože je to opravdu velice náročné.“* Zároveň jsou na odsouzeného kladeny vysoké nároky, aby zvládnul dodržovat stanovený režim.

Preventivní dopad je dalším dopadem trestu domácího vězení, který respondenti zmiňují. Zároveň hovoří o velkém finančním dopadu na odsouzeného. Trest domácího vězení je druh alternativního trestu, který si odsouzený platí. Vzhledem k tomu, že horní hranice trestu domácího vězení může být až dva roky, respondenti se shodují v tom, že další dopady na odsouzeného se prokážou až časem.

### **VO 3: Jak aktuálně vypadá kontrola trestu domácího vězení?**

V září 2018 odstartoval ostrý provoz využívání elektronického monitorovacího systému a resort spravedlnosti projekt konečně spustil. Tento projekt mohl naostro fungovat již několik let. Ovšem došlo ke zpoždění a to zejména kvůli výběru dodavatele elektronického zařízení, které má kontrolu odsouzeného zajistit. Tento provoz aktuálně zajišťuje izraelská firma s názvem SuperCom. Náramky aktuálně monitorují převážně osoby vazebně stíhané a osoby, kterým byl uložen trest domácího vězení. *„Aktuální výsledky po uvedení systému do praxe jsou velice*

*dobré*“, vysvětlili respondenti. Z výpovědí respondentů je patrné, že kontrola tohoto trestu probíhá následovně. Odsouzenému je přidělen probační úředník, který vykonává kontrolu a dohled nad trestem domácího vězení. Kromě probačního úředníka jsou do celého procesu zapojeni také specialisté elektronického monitorovacího systému a dále pracovníci z operačního střediska na Ministerstvu spravedlnosti České republiky. Velmi důležité je pro odsouzeného poučení ohledně celého trestu domácího vězení. Odsouzený je poučen také o aktuální elektronické kontrole. S těmito poučeními je odsouzený opakovaně seznamován a musí s nimi souhlasit. Bez souhlasu odsouzeného nelze trest domácího vězení udělit.

Následně probíhá šetření v místě bydliště odsouzeného. O celém šetření je vykonáván záznam, který se odesílá na soud a na základě tohoto šetření je buď odsouzenému nařízen trest domácího vězení, nebo dojde ke změně na jiný alternativní trest případně trest odnětí svobody. Pokud je odsouzenému nařízen trest domácího vězení, vyjíždí do místa bydliště specializovaní pracovníci elektronického monitorovacího systému, kteří zajistí instalaci potřebného zařízení. Pracovníci elektronického monitorovacího zařízení jsou odpovědní za technický provoz celého systému a v místě bydliště odsouzeného provádějí pouze technické zásahy. Dalšími pracovníky jsou pracovníci z operačního střediska, které sídlí na Ministerstvu spravedlnosti České republiky. Těmto pracovníkům chodí informace ohledně pohybu odsouzeného. Respondenti sdělují: *„Pokud dojde k porušení trestu, zaznamenané informace se automaticky zasílají na email probačnímu úředníkovi, který má odsouzeného na starosti a s těmito informacemi může dál pracovat. Probační úředník vyhodnocuje, v jakém rozsahu došlo k porušení trestu a může na soud navrhnout přeměnu trestu. Poté se během veřejného zasedání rozhoduje o tom, zda se v trestu domácího vězení bude nebo nebude pokračovat.“*

Trest domácího vězení s využitím elektronického monitorovacího systému je dle výpovědí respondentů v současné době nejčastěji ukládán za maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní, krádež, zanedbání povinné výživy, ohrožení pod vlivem návykové látky a výtržnictví. Aktuálně tedy kontrola trestu domácího vězení vypadá tak, jak ji popsali respondenti ve svých výpovědích. Do budoucna se však počítá i s variantou, že by elektronické náramky nosili i pachatelé závažnějších trestných činů. Ti by si většinu svého trestu odseděli ve vězení a následně by byli podmíněčně propuštěni na svobodu a kontrolování pomocí elektronického zařízení.

## **Závěr**

Diplomová práce s názvem „Elektronický monitorovací systém pro trest domácího vězení z pohledu pracovníků Probační a mediační služby ČR“ je zaměřena na problematiku nově zavedeného sledování odsouzených, tzv. elektronický monitoring, který je provozován od podzimu roku 2018. Hlavním cílem diplomové práce je představit tento poměrně nový typ trestání odsouzených a zmapovat jeho budoucí vývoj. Dle mého názoru se tento cíl práce podařilo naplnit a elektronický monitorovací systém byl představen. Důraz v práci je kladen na používané technologie a zároveň i na vývoj do budoucna. Dnešní doba je typická narůstajícím počtem spáchaných trestných činů a s tím souvisí potřeba ochrany naší společnosti. Roste počet odsouzených osob a věznice jsou přeplněné. V poslední době se podle mého názoru snaží společnost těmto rizikům předcházet a to především tím, že se soudy snaží ukládat více alternativních trestů, než tomu bylo doposud. Zavedení alternativních trestů pomáhá naší společnosti s problémy, mezi které patří například přeplněnost českých věznic. S tím také souvisejí vysoké náklady, které jsou spojené s výkonem trestu odnětí svobody.

Tato diplomová práce je rozdělena na 4 hlavní kapitoly a několik podkapitol. Teoretická část má za cíl zmapovat podle dostupné literatury instituci Probační a mediační služby, dále trest domácího vězení a v neposlední řadě elektronický monitorovací systém. První kapitola se zabývá právě Probační a mediační službou České republiky, jakožto institucí, která zajišťuje výkon alternativních trestů a tudíž i výkon trestu domácího vězení. Jednotlivé podkapitoly definují poslání, cíle a činnosti této instituce. Zároveň se tato kapitola zaměřuje na vybrané alternativní tresty a také na práci probačních úředníků a asistentů. Součástí této kapitoly je představení zákona o Probační a mediační službě České republiky.

Druhá kapitola hovoří o trestu domácího vězení. Je zde představena historie tohoto trestu a také podmínky a předpoklady pro uložení tohoto alternativního trestu. Tato kapitola se zároveň zabývá kontrolou trestu domácího vězení a to jak ve formě kontrol namátkových, tak právě i nově zavedeného elektronického monitorování odsouzených osob.

Třetí kapitola se věnuje elektronickému monitorovacímu systému. Popisuje technickou specifikaci tohoto elektronického zařízení a jsou zde představeny základní technologie, které odsouzený využívá a která ho kontrolují. Třetí kapitola se

zároveň věnuje organizačnímu zajištění tohoto trestu. Součástí je porovnání se zahraniční právní úpravou, ve které se zaměřuji na evropské země. Tato kapitola však popisuje i elektronický monitorovací systém v České republice.

Výzkumná část práce je zaměřena na představení elektronického monitorovacího systému a odhadnutí jeho vývoje do budoucna. Tento výzkum je proveden na základě rozhovorů s pracovníky Probační a mediační služby České republiky, kteří pracují s odsouzenými, kterým byl trest domácího vězení s elektronickým monitorovacím systémem uložen. Nejen, že tato závěrečná kapitola prezentuje výsledky výzkumného šetření, ale zároveň přibližuje pohled na analýzu dat a etické aspekty tohoto šetření. Součástí kapitoly je také představení výzkumného problému a metod výzkumného šetření. Zjištěné výsledky mohou být využity jako podklad pro další odbornou či kvalifikační práci. Pro účely dalšího výzkumu v této oblasti by bylo velice zajímavé zaměřit se na podobné šetření z pohledu osob, které trest domácího vězení s elektronickým monitorovacím systémem již vykonaly a kterým byl elektronický náramek po ukončení celého trestu sundán.

Dle mého názoru je elektronický monitorovací systém v rámci trestu domácího vězení velice užitečný, protože dává odsouzenému šanci získat určité návyky a naučit ho pravidelnému dennímu režimu. Zároveň ho učí sociálnímu chování a to přímo v jeho vlastním prostředí, nikoliv v nápravném zařízení či vězení. Myslím si, že je v zájmu všech, aby byl elektronický monitorovací systém co nejvíce využíván. Kdybych byla já na straně odsouzeného a měla bych možnost vybrat si mezi alternativním trestem a trestem odnětí svobody, jistě bych zvolila alternativní trest, protože už jenom to, že bych mohla být v kontaktu se svojí rodinou, dál docházet do zaměstnání a nepřijít tak o veškeré finance je opravdu velikou výhodou. Ačkoliv se to na první pohled nemusí vůbec zdát, domácí vězení s využitím elektronického monitorovacího systému představuje výrazné omezení osobní svobody odsouzeného. Jedná se o druhý nejpřísnější trest, který stojí hned za trestem odnětí svobody.

Díky psaní této diplomové práce jsem se ještě více utvrdila v tom, že práce probačních úředníků a asistentů je velice zajímavá a v budoucnu bych měla o práci v této instituci veliký zájem. Doufám, že tato práce poskytne podstatné informace o výkonu trestu domácího vězení s využitím elektronického monitorovacího systému všem, které tato problematika určitým způsobem zajímá.

## Seznam použitých zdrojů

### Použitá literatura:

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 244 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-138-0.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava a Vlasta MAKARIUSOVÁ. *Sociální ochrana*. Vyd. 2. uprav. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996, 156 s. ISBN 80-85981-36-X.

EMANOVSKÝ, Petr. *Úvod do metodologie pedagogického výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 70 s. Skripta. ISBN 978-80-244-3664-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

HANUŠ, Bohuslav. *Primární základy penologie*. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského, 2005, 95 s. ISBN 80-86723-14-3.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. Glosátor. ISBN 978-80-7502-049-9.

LYONS, Lewis. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. Přeložil Pavel WURM. Praha: Svojtka, 2004, 190 s. ISBN 80-7352-021-4.

MAŘÁDEK, Vladimír. *Lexikon klíčových pojmů z penologie*. Opava: P. Vavrla, 2000, 75 s.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005, 351 s. ISBN 80-7367-002-X.

NEVŘALA, Jan. *Základy forenzní psychologie*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2005, 139 s. ISBN 80-7368-037-8.

PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 1998, 270 s. ISBN 80-7184-569-8.

SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., 2016, 132 s. Studia. ISBN 978-80-7556-009-4.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4.

ŠTEFÁNIK, Ondrej. *Domácí vězení v minulosti a současnosti*. In COFOLA 2010: the Conference Proceedings. Brno: Tribun EU, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-210-5151-5.

ŠTĚRBA, Vladislav. *Penologie*. Praha: Armex, 2007, 148 s. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-86795-48-5.

VETEŠKA, Jaroslav. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 251 s. ISBN 978-80-7478-898-7.

ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, 48 s. ISBN 80-902998-1-4.

ZEMAN, Petr. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-100-4.

### **Právní předpisy:**

TRESTNÍ ŘÁD. *Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010-2020 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>

TRESTNÍ ZÁKONÍK. *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010-2020 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

VYHLÁŠKA O KONTROLE VÝKONU TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ. *Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010-2020 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-456>

ZÁKON O PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBĚ. *Zákon č. 257/2000 Sb., zákon o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010-2020 [cit. 2020-03-8]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>

#### **Internetové zdroje:**

ČESKÁ JUSTICE. *Důvodová zpráva* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: [https://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2015/08/MSp\\_důvodová-zpráva.pdf](https://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2015/08/MSp_duvodova-zprava.pdf)

ČESKÁ JUSTICE. *Probační služba za peníze ušetřené na elektronických náramcích plánuje postavit probační dům* [online]. © 2018 Všechna práva vyhrazena [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/11/probacni-sluzba-za-penize-usetrene-elektronicky-naramcich-planuje-postavit-probacni-dum/>

DOPORUČENÍ CM/REC (2014) 4 *Výboru ministrů členským státům o elektronickém monitoringu ze dne 19. 2 2014*, na 1192. zasedání náměstků ministrů. Dostupné z: [https://www.pmscr.cz/download/Mezinarodni\\_spoluprace\\_DOPORUCENI\\_RADY\\_EVROPY\\_K\\_EL\\_MONITORINGU.pdf](https://www.pmscr.cz/download/Mezinarodni_spoluprace_DOPORUCENI_RADY_EVROPY_K_EL_MONITORINGU.pdf)

EPRAVO CZ. *Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích* [online]. © EPRAVO.CZ, a. s. 1999 – 2020. [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-asp/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

JUSTICE CZ. *Elektronický monitorovací systém* [online]. © Ministerstvo spravedlnosti ČR 2020 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#prostredky>

JUSTICE CZ. *Nejčastěji kladené dotazy* [online]. © 2017 Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/nejcasteji-kladene-dotazy>

JUSTICE CZ. *Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem* [online]. © 2020. [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=6368&d=338780>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Trest domácího vězení* [online]. © IT STUDIO s.r.o., 2002-2020. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni/>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce* [online]. © IT STUDIO s.r.o., 2002-2020. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-zakazu-vstupu/>

TRESTNÍ ZÁKONÍK. *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010-2020. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

#### **Cizojazyčné zdroje:**

BIOMETRIC UPDATE. *SuperCom wins \$7M contract for electronic monitoring project in Sweden* [online]. Copyright © 2020 Biometrics Research Group, Inc. All Rights Reserved. [cit. 2020-03-16]. Dostupné z: <https://www.biometricupdate.com/201901/supercom-wins-7m-contract-for-electronic-monitoring-project-in-sweden>

CRIMINAL JUSTICE HANDBOOK SERIES. *Handbook of basic principles and promising on Alternatives to Imprisonment* [online]. [cit. 2020-03-01]. Dostupné z:



[https://www.unodc.org/pdf/criminal\\_justice/Handbook\\_of\\_Basic\\_Principles\\_and\\_Promising\\_Practices\\_on\\_Alternatives\\_to\\_Imprisonment.pdf](https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_of_Basic_Principles_and_Promising_Practices_on_Alternatives_to_Imprisonment.pdf)

GOHAR, Ali and ZEHR, Howard. *Little Book of Restorative Justice*. Skyhorse Publishing, 2003, 112 s. ISBN 1561488232.

**Interní dokumenty Probační a mediační služby České republiky:**

Probační a mediační služba. Poučení o podmínkách výkonu trestu domácího vězení. Informační materiál.

Probační a mediační služba. Poučení o výkonu elektronické kontroly v rámci rozhodnutí soudu. 5 s.

Probační a mediační služba. Trest domácího vězení. Informační materiál.

Probační a mediační služba. Trest obecně prospěšných prací. Informační materiál.

Trest domácího vězení. Metodický standard. Probační a mediační služba, 2016, 20 s.

## **Seznam použitých zkratek**

**PMS ČR** - Probační a mediační služba České republiky

**OPP** - Obecně prospěšné práce

**TDV** - Trest domácího vězení

**EMS** - Elektronický monitorovací systém